

COLOFON

'Rosmalla' (ISSN 0925-2894)
wordt vier keer per jaar uitgegeven
onder eindverantwoording van
het bestuur van de
Heemkundekring Rosmalen

Postbus 64 – 5240 AB Rosmalen
www.heemkundekringrosmalen.nl

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Harry Coppens
- Martien Veekens
- Henk de Werd

Ontwerp en opmaak:

- Martien Veekens

Productie:

- Grafisch Ontwerp Atelier Meijs
- Drukkerij Van Gerwen

Losse nummers:

- € 4,50 per uitgave

Distributieadres:

- Stationsstraat 8,
5241 EE Rosmalen,
Tel.: 073-5218349

Kopij via e-mail

- martienveekens@hetnet.nl

*Iedere auteur draagt
persoonlijke verantwoordelijkheid
over zijn of haar artikel.*

*Niets uit deze uitgave
mag worden vermenigvuldigd,
tenzij bronvermelding plaatsvindt.*

Op 1 juni 2004 bestond het bestuur van
de Heemkundekring Rosmalen uit:

- Dorry Derhaag-Doomernik
(voorzitter)
- Kees Hellemons
(vice-voorzitter)
- Loek Hoogervorst
(1^e secretaris)
- Martien Veekens
(2^e secretaris)
- Kees van den Broek
(penningmeester)
- Wilhelmiën Vugs
(bestuurslid)
- Felix Duffhues
(bestuurslid)

JAARGANG 14 - NUMMER 2 JUNI 2004

INHOUDSOPGAVE

	<u>Pagina</u>
<i>Annelies Bayens-Bekker</i>	
Henri Bayensstraat, erbetoon aan kunstschilder	32
<i>Henk Beijers</i>	
De heibel begon in 'De Muts'	9
Gelezen in Brusselse Archieven - 1	28
Gelezen in Brusselse Archieven - 2	43
<i>Harry Coppens</i>	
Voor U gehoord - 34	41
<i>Dorry Derhaag-Doomernik</i>	
Het Postwezen in Rosmalen 1942-2004	2
<i>Martien Veekens / Yvonne van der Heijden</i>	
Kwartierstaten van bekende Rosmalenaren – 16	
Piet Verstappen	8
<i>Martien Veekens</i>	
Heemkundekring bij Nationale Postzegelshow	7
Kwartierstaten van bekende Rosmalenaren - 17	
Mina Kusters	25
S.B.E.-congres in Naantali (Finland)	18
DTB's Rosmalen	35
Bevolkingsregisters Rosmalen	39
<i>Jo Versteijnen</i>	
Vogelnamen op z'n Rosmolles	29
<i>Guus Verzandvoort †</i>	
Ode aan de Maliskamp	17
<i>Henk de Werd</i>	
Gevelsteen Stamhuis Familie Trügg in Hintham	10
De familie van Mina Kusters	20
De kerkelijke plichten	26
<i>Van het bestuur</i>	
Heemkundekring Rosmalen dankt zijn sponsors	44

HERKOMST ILLUSTRATIES

Bij de omslag:

De foto op de omslag (afkomstig van de nieuwjaarswens 1994 door Mr R.J.J.M. Pans) toont de monumentale *Tilia Vulgaris* (Hollandse linde) op de motte van het in 1485 door o.a. ridder Jan van Baexen gestichte Augustinessenklooster 'Annenborch' in de huidige Overlaet. Jan van Baexen werd in 1505 *Heer tot Rosmalen* en in 1509 *Laagschout van 's-Hertogenbosch*. De *Annenborchboom* is de oudste boom binnen onze gemeentegrenzen.

Collectie Heemkundekring: pagina 2-7, 21

Martien Veekens: pagina 7, 17-19, 33

Stefan van Lith: pagina 10-15

Annelies Bayens-Bekker: pagina 34

HET POSTWEZEN IN ROSMALEN 1942-2004

Een gesprek met Riet Wijns (echtgenote van de helaas in 1991 overleden postkantoorhouder Jan Wijns), Piet Verstappen en Theo van de Wijst (toenmalige bestellers in Rosmalen) en Ad Hermens, (zoon van Toon Hermens, eigenaar/bewoner van café 'Juliana').

Riet Wijns vertelt

Op mijn vraag aan Riet Wijns (83 jaar) of zij wat kan vertellen over de geschiedenis van het postwezen in Rosmalen, antwoordt ze heel ad rem : "Natuurlijk, ik ben bijna tussen de postzakken geboren en heb er jarenlang tussen geleefd".

zelf op het postkantoor van Eersel en haar vader was ook bij de post.

Op de fiets samen met zijn aanstaande schoonvader, kwam hun zoektocht door Rosmalen in 1942 uit bij het toenmalige café 'Juliana' in de Stationsstraat.

De caféhouder Toon Hermens, Toontje de Smid genaamd, was bereid een ruimte te verhuren aan de nieuwe kantoorhouder. Toon had, zoals zijn bijnaam al zegt, een smederij achter het café en ook een ijzerwarenwinkelje. Dit winkelje liep niet zo goed en zo maakte hij plaats voor 'Tante Post' en kon Jan Wijns starten. Maar het was pionieren, hoor!

In 1942 solliciteerde Jan Wijns, haar toekomstige echtgenoot, 26 jaar oud, als kantoorhouder in Rosmalen. In die tijd moest de kantoorhouder zelf zorgen voor huisvesting van het postkantoor.

Omdat hij toen nog niet getrouwd was, moest hij vanuit Gemert, waar hij werkte, de zaken zien te regelen. Een uitdaging die hij graag aanging en daarin gesteund werd door zijn aanstaande echtgenote Riet Ruis. Riet werkte

De gang achter de voordeur was de wachtkamer en in de deur naar het kantoor was een loket gemaakt. In een ruimte van 3 x 3 meter werkte Jan met drie bestellers. Behalve het bestellen van de post, moesten zij deze ook eerst sorteren. Dit gebeurde op de grond!

De namen van de bestellers, Toon en Marinus van Liempt en Toon van Rosmalen herinneren zich ze de oudere Rosmalenaren nog goed.

Kantoortje van J.J.M. Wijns

Alle Rosmalense verenigingen van toneelclub tot harmonie kwamen in café 'Juliana' en zo leerde Jan Wijns vanzelfsprekend veel Rosmalenaren goed kennen.

Natuurlijk moest er ook een brievenbus komen bij het postkantoor. Door houtschaarste in 1942 maakte de timmerman een brievenbus uit delen van een doodskist.!!

Toontje de Smid had ook een belangrijke functie op het postkantoor, hij was n.l. de part-time telegrambesteller in Rosmalen.

In juni 1944 trouwde Jan Wijns met zijn Riet Ruis uit Son en gingen in de Weidestraat wonen, niet ver van het postkantoor in de Stationsstraat.

Toen hun eerste kind werd geboren was de oorlog nog in volle gang.

Er was natuurlijk ook voedselschaarste en Riet vertelt hierover de volgende belevenis.

Naast hun huis in de Weidestraat was de Sparwinkel. Aan de achterzijde van de Weidestraat loopt de spoorlijn. In september 1944 liep een trein van het Rode Kruis vast ter hoogte van hun achtertuin.

De knecht van de Sparwinkel vond in de inmiddels verlaten trein een stuk spek en wilde dat natuurlijk voor zichzelf houden en begroef het ergens in de tuin van Jan en Riet.

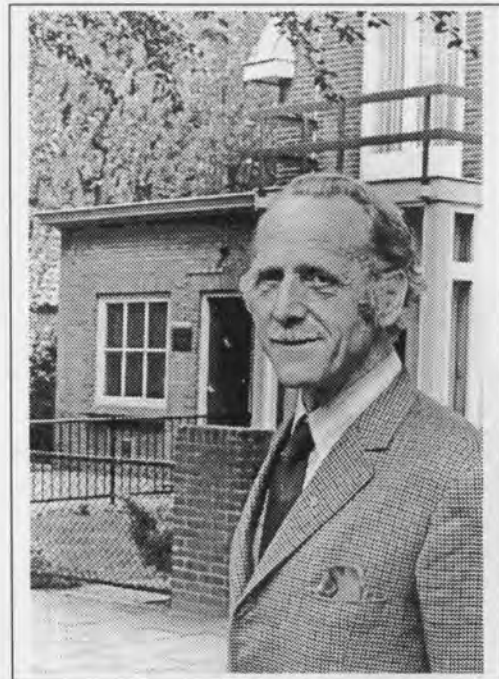
Toen Jan via het pad aan de achterkant van het postkantoor langs de spoorlijn, met de geldkist

onder zijn arm, naar huis kwam, vertelden enkele kinderen wat ze hadden gezien. Jan Wijns ging onmiddellijk over tot actie en groef het stuk spek weer uit en nam het mee naar huis.

In 1951 werken er al 5 mensen op het postkantoor en wordt de ruimte wel erg krap. Jan gaat weer op zoek naar een ruimere behuizing voor zijn postbedrijfje.

Het grotere postkantoor vond hij aan de overkant van het café in de Stationsstraat. Een mooi woonhuis met kantoor. De toewijzing van woningen gebeurde in die tijd door de gemeenteraad.

De gemeenteraad ging echter niet akkoord met de toewijzing en bestemming van het pand als woonhuis voor de familie Wijns en als postkantoor. Burgemeester Von Heijden was echter van mening dat het hier om een algemeen dorpsbelang ging en besloot de familie Wijns het huis en kantoor toe te wijzen. De familie Wijns heeft 41 jaar in dit pand gewoond.

Jan Wijns

Piet Verstappen vertelt

In 1954 is Piet Verstappen de vijfde postbesteller die in dienst treedt. Hij heeft in Rosmalen gewerkt tot 1992 en zijn werkplek werd het 'nieuwe' postkantoor in de Stationsstraat.

Rosmalen telde toen ongeveer 9000 inwoners. Het werken in Rosmalen beviel Piet erg goed. Met de vier andere bestellers (Toon van Liempt, Marinus van Liempt, Tien Vos en Antoon van de Wijst) vormden we een bijzonder gezellig stel en er werd hard gewerkt. Op de laatste dag van het jaar, werden we bij de heer Wijns geroepen. Deze hield dan een toespraak en vertelde dan precies hoeveel postzegels er het afgelopen jaar op het postkantoor verkocht waren. Daarna trakteerde mevrouw Wijns ons op koffie en gebak.

Het bestellen van de post en pakjes ging in die tijd niet met een auto maar met de vrachtfiets. We probeerden dan zoveel mogelijk ineens mee te nemen, anders moesten we twee keer rijden.

Piet Verstappen

Het Postkantoor 1951-1972

Naast de bestellingen waren we ook een rijdend postkantoor. Want iemand die verder dan 800 meter van het postkantoor afwoonde, mocht alle posthandelingen afwerken bij de besteller. Dus hadden we ook postzegels,

cheques en contant geld bij ons.

Het bestellen van brieven ging op een gemoedelijke manier. We moesten overal achterom naar binnen en heel vaak moesten we blijven om een kopje koffie te drinken.

Ook de uitbetaling van de AOW deden we bij de mensen thuis.

Wat mij speciaal is bijgebleven is de Rosmalenaar Dorus Langenhuijsen. Tegen de tijd, dat de AOW uitbetaald moest worden, zat Dorus altijd op een bankje voor zijn boerderij. Als ik hem dan voorbij reed, riep Dorus steevast: "Besteller, moette gij nie hier zijn?" Ik vroeg dan quasi onwetend: "Wat is er dan aan de hand Dorus?"

"Ik moet vandaag mijn geld beuren!"

"Maar Dorus, ik kan jouw geld toch ook beuren, want ik kan het net zo goed gebruiken als gij".

"Verdoriese jongen nog an toe, kom mar vlug binnen om een tas koffie te drinken en mij m'n geld te geven".

In 1984 waren er inmiddels 25 bestellers en wordt er maar één keer per dag bestellingen gedaan.

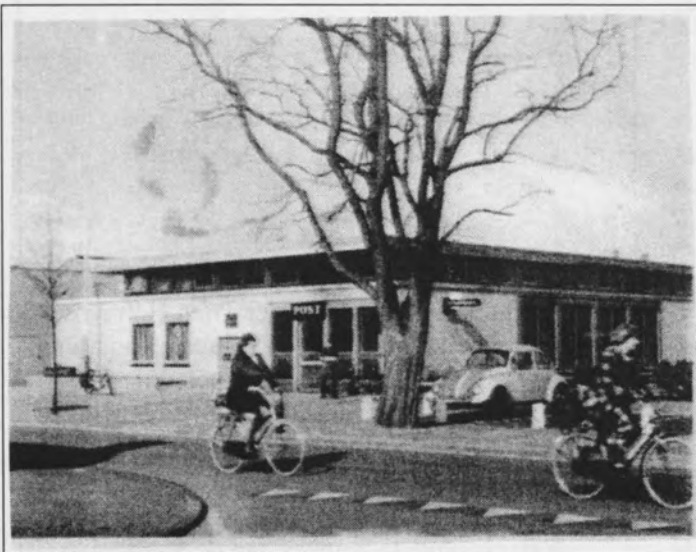
Voor ver afgelegen gebieden werd de auto gebruikt.

Theo van de Wijst haalt herinneringen op

Hij is in 1963 in Rosmalen begonnen als postbesteller in het postkantoor in de Stationsstraat.

In 1987 heeft hij afscheid genomen. Zijn laatste werkplek was het kantoor in de Raadhuisstraat.

Hij heeft veel goede herinneringen aan zijn posttijd. Maar het konden ook barre tijden zijn. Bijvoorbeeld in een zeer strenge winter was het 's-morgens zo glad dat hij niet met de vrachtfiets kon bestellen. Dus lopen dan maar!. Dat betekende dat hij die morgen om 06.00 op het postkantoor was om de post te sorteren, om 08.30 te voet vertrok door Rosmalen en de buitengebieden en om 17.00 uur thuis was.

*Postkantoor Raadhuisstraat
vanaf 18 december 1972*

Het bestellen van post bleek ook niet geheel zonder gevaar!

Hij wilde een brief in de brievenbus doen en bukte zich om de bus te openen. Achter de

voordeur stond een hond en was blijkbaar niet zo blij met de postbode. Hij sprong door het glas en sprong tegen hem aan.

Gelukkig kwam hij met de schrik vrij, maar de bewoonster had alleen zorg voor haar hond. Zij riep: " Oh jee, de hond heeft toch niets?"

In het deftige hoofdgebouw van het toenmalige Psychiatrisch Ziekenhuis Coudewater bracht hij de aangetekende post en contant geld. Hij werd daar ontvangen met een kannetje koffie, suikerklontjes, melk en een schaaltje koekjes. Hij dronk de kan leeg, alle suikerklontjes deed hij in de koffie en at alle koekjes op. Hij had geleerd dat je alles moet opeten, anders ben je onbeleefd. De directie van Coudewater dacht daar kennelijk anders over, want hij kreeg in het vervolg nog wel koffie maar geen koekjes meer.

Er moest hard en lang worden gewerkt, maar er was ook tijd voor een kopje koffie en een praatje. Jammer dat dat in deze tijd niet meer kan.

Ad Hermens memoreert

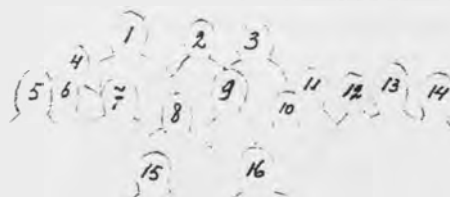
Het zal kort na de bevrijding zijn geweest, dat Ad Hermens, de toen nog jeugdige bewoner van Café 'Juliana', uit handen van Jan Wijns een velletje nog ongestempelde wederopbouwzegels (1946) ontving. Ad was gek op postzegels. Van alle enveloppen die in zijn handen kwamen werden de postzegels afgescheurd om deze vervolgens ter afweking in het water te leggen.

Het afweken van postzegels heeft hem één keer heel erg gekuld. Toen weer eens een aantal fraaie plaatjes in het water werd gelegd om die van het

enveloppenrestant te kunnen verwijderen, kwam daar per abuis ook het door hem zo gekoesterde van Jan Wijns verkregen velletje in terecht. Het gevolg was desastreus. Ook de gomlaag van de kostbare velletjes verdween en daarmee ook de bijzondere waarde die aan deze postzegels mog worden gehecht.

Groepsfoto van de in 1973 in dienst zijnde medewerkers: 1. Willie Verstappen; 2. Piet Verstappen; 3. Jo van den Heuvel; 4. Harry van den Oetelaar; 5. Martien Vos; 6. Theo van de Wijst; 7. Klaas van Liempt; 8. Mevrouw Kollenburg; 9. Marinus van Liempt; 10. Lies Hermens; 11. Ton Bijnen; 12. Toontje van Liempt; 13. Niek Wijns; 14. Antoon van de Wijst; 15. Riet Wijns-Ruis; 16. Jan Wijns (kantoorhouder).

Riet Wijns vertelt verder.

Vanaf 1951 heeft Riet ook meegewerkt in het postkantoor. Zij werkte aan het loket. Het waren lange dagen. Om 05.00 uur kwam de postwagen uit 's-Hertogenbosch. Maar eerst moest de kachel worden aangemaakt. Tussen 06.30 en 08.30 kwamen de bestellers om de post, de pakjes, postzegels, cheques en contant geld op te halen. De bestellers werkten alleen in de voormiddag bij de post en deden twee bezorgingen. Daarnaast hadden ze een sigarenwinkel, autobedrijf of duiven. Zij verzorgden ook de tuin van de kantoorhouder.

De dochter van caféhouder Toon Hermens (Toontje de Smid), Lies Hermens, komt later ook in dienst op het postkantoor. Tot 1972 zijn er verschillende verbouwingen geweest aan het postkantoor. Nadien werd door de Rijksgebouwendienst besloten om een geheel nieuw kantoor-en sorteerruimte te bouwen aan de Raadhuisstraat. In 1973 was Jan Wijns 40 jaar kantoorhouder en dit jubileum is uitbundig gevierd. In 1974, 58 jaar oud, heeft Jan om gezondheidsredenen afscheid moeten nemen. Na nog vele jaren als vrijwilliger actief te zijn geweest in Rosmalen, is hij in 1991 overleden.

Tenslotte

De nieuwe kantoorhouder kreeg de functiebenaming van 'directeur'.

In 1994 is het pand in de Raadhuisstraat gesloten. Een geheel nieuw postkantoor verrees op de plek van een afgebroken karakteristiek pand, de jongensschool 'St.Jozef' genaamd.

Tot verbijstering en ergernis van vele Rosmalenaren, die het zeer betreuen dat dit pand is gesloopt. Het postkantoor staat nu praktisch met de ingang tegen het middeleeuwse rijksmonument St.Lambertuskerk.

Het huidige postkantoor van Rosmalen tegenover de ingang van de Lambertuskerk

Het postkantoor in Rosmalen functioneert op dezelfde wijze als overal in Nederland. Alle diensten worden verleend op een vriendelijke maar afstandelijke zakelijke manier van werken.

Een groot verschil met de jaren veertig en vijftig in de toen kleine gemeenschap Rosmalen.

Dorry Derhaag-Doomernik

HEEMKUNDEKRING BIJ NATIONALE POSTZEGELSHOW

Op 7, 8 en 9 mei 2004 werd in het *Autotron Rosmalen*, mede in het kader van '50 jaar Jeugdfilatatie Nederland', de 'Nationale Postzegelshow & Stamp Kids 2004' gehouden. De *Heemkundekring Rosmalen* verleende hieraan medewerking door het publiceren van bovenstaand artikel in de 'Tentoonstellings-Catalogus' met als titel 'Heemkundekring Rosmalen verhaalt over "de Post" in Rosmalen van 1942 tot 2004' (pagina 71-76). Daarnaast was er in de ontvangsthal van het Autotron Rosmalen een stand ingericht met materialen die door mevrouw Wijns (weduwe van Jan Wijns) en Piet Verstappen voor dit doel ter beschikking waren gesteld.

Heemkundekring Rosmalen in Autotron Rosmalen

KWARTIERSTATEN VAN BEKENDE ROSMALENAREN - 16 -

<p>16. Judocus Verstappen</p> <p>* Nuland, 06-11-1798 + Nuland, 16-06-1875 zoon van Petrus Verstappen / Johanna J. van Gestel</p> <p>x Heesch, 11-05-1825</p>	<p>18. Joannes Verhagen</p> <p>* Den Dungen, 06-08-1796 + ???, > 25-01-1856 zoon van Henricus J. Verhagen / Francisca H. Goossens</p> <p>x Den Dungen, 09-02-1834</p>	<p>20. Theodorus van Venrooij</p> <p>* Nuland (R), 07-09-1791 + Nuland, 20-04-1823 zoon van Willem v Venrooij / Anna Ackermans</p> <p>x Nuland, 20-04-1823</p>	<p>22. N.N.</p>	<p>24. Johannes van Berne</p> <p>* Dinther, 17-10-1795 + ???, > 13-08-1852 zoon van Mattheus Verberne / Anna Maria Voets</p> <p>x Rosmalen, 29-07-1821</p>	<p>26. Reinerus Timmers</p> <p>* Berlicum, 11-04-1764 + Berlicum, 23-12-1833 zoon van Johannes H. Timmers / Wilhelmina R. Verhoeven</p> <p>x Berlicum, 29-04-1804</p>	<p>28. Matheus J. van Gulick</p> <p>* 's-H.bosch, 23-01-1811 + Hoom, 11-03-1860 zoon van Franciscus van Gulick / Petronella van Boxtel</p> <p>x 's-H.bosch, 02-06-1832</p>	<p>30. Martinus Roovers</p> <p>* Berlicum, 09-11-1800 + Nuland, 01-03-1879 zoon van Rutgerus L. Roovers / Johanna D. Goijers</p> <p>x Rosmalen, 04-05-1823</p>
<p>17. Christina v.d. Heijden</p> <p>* Geffen, 31-10-1791 + Nuland, 26-12-1871 dochter van Franciscus v.d. Heijden / Maria Jungers</p>	<p>19. Wilhelmina v.d. Donk</p> <p>* Den Dungen, 16-11-1812 + Den Dungen, 06-06-1837, dochter van Antonij v.d. Donk / Henrica van Grinsven</p>	<p>21. Wilhelmina van Nuland</p> <p>* Heesch, 11-03-1793 + Nuland, 04-12-1835 dochter van Antonij van Nuwland / Wilhelmina v.d. Heijden</p>	<p>23. Anna Maria van Nuland</p> <p>* Nuland, 30-06-1799 + Nuland, 01-02-1882 dochter van Joannes M. van Nuland / Henrica H. van Nuland</p>	<p>25. Johanna van Dinther</p> <p>* Nuland, 28-02-1792 + Rosmalen, 21-03-1838 dochter van Louwrens van Dinter / Catharina R. v Rosmaelen</p>	<p>27. Anna Maria van Gerven</p> <p>* Schijndel, 07-10-1778 + Berlicum, 11-01-1849 dochter van Theodorus J. van Gerven / Angele vanden Langenberg</p>	<p>29. Petronella Weesen</p> <p>* 's-H.bosch, 07-08-1813 + > 1858 zee over boord? dochter van N.N. / Catharina Weesen</p>	<p>31. Johanna Langenhuizen</p> <p>* Berlicum, 14-06-1800 + Nuland, 20-01-1867 dochter van Johannes A. Langenhuizen / Maria J. van Gerwen</p>
<p>8. Johannes Verstappen</p> <p>* Nuland, 12-11-1828 + Nuland, 23-10-1874</p> <p>x Den Dungen</p>	<p>9. Henrica Verhagen</p> <p>* Den Dungen, 27-02-1835 + Nuland, 02-12-1879</p> <p>25-01-1856</p>	<p>10. Willem van Venrooij</p> <p>* Nuland, 08-03-1827 + Nuland, 19-02-1888</p> <p>x Nuland</p>	<p>11. Cornelia van Nuland</p> <p>* Nuland, 20-09-1829 + Nuland, 13-08-1912</p> <p>12-11-1853</p>	<p>12. Cornelis van Berne</p> <p>* Rosmalen, 22-09-1825 + Rosmalen, 24-01-1873</p> <p>x Rosmalen</p>	<p>13. Geerdina Timmers</p> <p>* Berlicum, 03-02-1823 + Rosmalen, 19-06-1894</p> <p>13-08-1852</p>	<p>14. Joannes A. van Gulick</p> <p>* 's-H.bosch, 12-04-1841 + Rosmalen, 18-03-1910</p> <p>x Nuland</p>	<p>15. Adriana Roovers</p> <p>* Nuland, 19-05-1839 + Rosmalen, 09-06-1904</p> <p>09-02-1864</p>
<p>4. Jozephus Verstappen</p> <p>* Nuland, 5 september 1866 + Heesch, 3 augustus 1943</p> <p>x Nuland</p>		<p>5. Maria van Venrooij</p> <p>* Nuland, 11 september 1866 + Nuland, 15 april 1935</p> <p>7 februari 1890</p>		<p>6. Lambertus van Berne</p> <p>* Rosmalen, 8 mei 1864 + Heesch, 25 juli 1944</p> <p>x Rosmalen</p>		<p>7. Maria van Gulick</p> <p>* Nuland, 4 april 1864 + Nuland, 2 december 1928</p> <p>18 november 1892</p>	
<p>2. Petrus Verstappen</p> <p>* Nuland, 5 november 1903 + Grave, 26 oktober 1944</p> <p>x Nuland</p>				<p>3. Christina van Berne</p> <p>* Rosmalen, 21 december 1905 + Rosmalen, 22 augustus 1979</p> <p>14 september 1928</p>			
<p>Petrus Josephus (Piet) Verstappen * Nuland, 23 maart 1934, 04.00 uur, A 199</p>							

Martien Veekens / Yvonne van der Heijden / WOGH / april 2004

DE HEIBEL BEGON IN 'DE MUTS'

In de te Brussel verfilmde Meierijse schoutsrekeningen bevinden zich rekeningen van de hoogschout van 's-Hertogenbosch, de laagschout en de kwartierschouten van de onderscheiden kwartieren Peelland, Kempenland, Oisterwijk en Maasland. In de rekening van hoogschout Peter de Vertaing van 1475-1475 volgt een interssant relaas over een pittige vechtpartij te Rosmalen, ressorterend onder het district van Henrick Heijm, de toenmalige kwartierschout van Maasland.¹

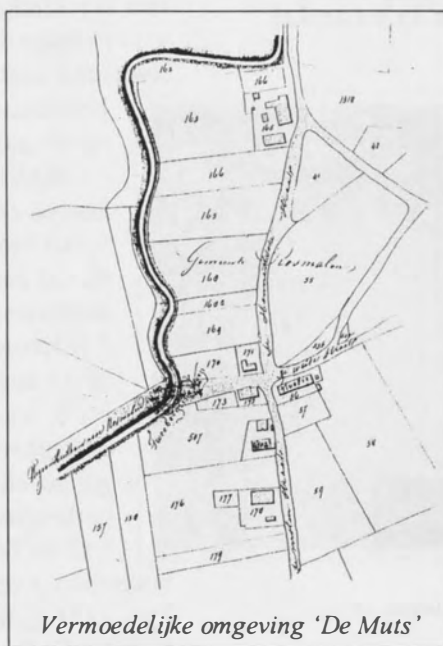
Een zekere Jan van Zomeren is in de voorbije zomer in een taverne terecht gekomen, bekend onder de ludieke naam 'De Muts'. Hij is er in goed gezelschap en drinkt er rustig zijn pintje bier.

In dezelfde herberg blijkt ook zijn zwager Jan de Brouwer te zitten, gehuwd met de dochter van onze tavernegast. Uit de uitlatingen van de Brouwer is af te leiden dat het huwelijk tussen die twee geen eclatant succes is, want ten overstaan van zijn bloedeigen schoonvader verklaart de Brouwer onomwonden dat *'syne dochtere dien hy hem ghegheven hadde tott eenen wettighen wyve ware eene quade hoere ende dat zy mesdede met meer andere mannen'*. Het zal je als vader maar naar je hoofd geslingerd worden!

Van Zomeren beweert dit bericht over zijn dochter nooit eerder gehoord te hebben en is de mening toegedaan, dat nader onderzoek ook zal

uitwijzen dat men deze boodschap nergens bevestigd zal kunnen krijgen. De Brouwer schiet hierop overeind, spant zijn boog en wil zijn schoonvader hiermee te lijf gaan. Die overziet het gevaar en zorgt acuut uit het gezichtsveld van de Brouwere te verdwijnen.

Hij rent het huis binnen van zijn eigen dochter. Zijn zwager volgt hem echter op de voet. De vrouw des huizes kent haar pappenheimers en ziet de bui al hangen, want haar man heeft immers een degen in zijn hand als hij binnen komt. Ze bedenkt zich geen moment, verzamelt alle moed en om verdere onrust te voorkomen springt ze tussen de twee vechtersbazen in. Ze probeert dan haar eigen vader *'mit suetichheyden ende anderssints'*, dus met zoete woordjes en via beproefde middelen, buiten de deur te werken, om die vervolgens stevig achter zich te sluiten. Dat lukt haar wonderwel.

Het bloed van van Zomeren kookt nog steeds. Hij is razend over de opmerkingen van zijn schoonzoon en hij weet het huis weer binnen te dringen met een piek in zijn hand. In het tumult probeert hij de Brouwer een stevige steek toe te brengen, maar raakt per ongeluk zijn bloedeigen dochter, die uiteindelijk aan haar verwondingen overlijdt. De zaak wordt voorgelegd aan de heren van de rekenkamer te Brussel en op hun advies laat de schout hem 12 rijnse guldens 'composiciegeld' betalen.

¹ RANB toegangsnummer 1107, Schoutsrekening inv.nr. 12994 - fiche 6 - 3^e regel - 3^e pagina

GEVELSTEEN STAMHUIS FAMILIE TRÜGG IN HINTHAM

De gevelsteen van het stamhuis van de familie Trügg in Hintham

De mooiste gevelsteen binnen Rosmalen is zonder meer in Hintham te bewonderen. Hij siert de woonhuizen Hintham 82 t/m 92. Het is een herinnering aan de schitterende boerderij van Andries Trügg, die hier eens stond. "*Stamhuis A.C. Trügg. Geb. 15-6-1845*" vermeldt de steen, waarop de boerderij van toen te zien is. Tegelijk vindt men hier een eenvoudig steentje, dat herinnert aan de bouw van deze panden: A.W. GROOT

19 $\frac{17}{7}$ 34

We mogen aannemen, dat de boerderij in 1934 plaats maakte voor deze 7 woningen.

Aannemer Willem Groot en de familie Trügg waren verwant aan elkaar. Groot was immers getrouwd met Agnita Christina Trügg, dochter van Stephanus Trügg, herbergier. In het artikel zal u dat duidelijk worden.

Twee gevelstenen in de woningen te Hintham 82 t/m 92.

De foto's werden gemaakt door Stefan van Lith in januari 2004.

Andreas Trügg 1746 -1835

De familie Trügg duikt pas in de 19de eeuw in onze Rosmalense historie op.

Rond 1800 vestigde zich ene Andreas Trügg met zijn kinderen te Hintham. Hij is een gepensioneerd militair, geboren in 1746 in het Zwitserse canton Graubünden. Hij overleed te

Hintham-Rosmalen op 19 november 1835 op 89-jarige leeftijd. Volgens de overlijdens-akte was hij weduwnaar van Jacoba Zeijdkamp.

In het bevolkingsregister van 1810 lees ik, dat Andreas Trügg de volgende kinderen had:

1 Johannes Trügg, geboren te Maastricht op 18 augustus 1793. Hij is conducteur bij de waterstaat te Vught.

2 Stephanus Trügg, geboren te 's-Hertogenbosch op 2 oktober 1795. Hij is herbergier.

3 Elise Trügg, geboren te 's-Hertogenbosch op 25 september 1798. Zij huwde met Samuel Hunziker, adjudant onderofficier bij de tweede afdeling infanterie te Sas van Gent.

4 Willem Trügg, geboren te Rosmalen op 12 mei 1801. Hij is bouwman, boer dus.

5 Wilhelmina Trügg, geboren te Rosmalen op 13 januari 1804. Zij huwde op 22 januari 1826 met Simon van den Anker, 27 jaar, schippersgezel, geboren en wonende te Driel in de Bommelerwaard, zoon van Johannis van den Anker, beurtschipper, en Aartjen Grandia. Enkele lichaamskenmerken van Simon van den Anker:

- Aangezicht: ovaal
- Voorhoofd: breed
- Ogen: grijs
- Neus: gewoon
- Mond: groot
- Kin: breed
- Haar: bruin

Bij de erfdeling, na het overlijden van haar vader, wordt Wilhelmina Trügg genoemd als "weduwe, zonder beroep te Driel".

6 Anne Jacoba Trügg, geboren te Rosmalen op 22 september 1806. Zij huwde op 11 september 1831 met Jacobus Hosang, kuiper te 's-Hertogenbosch, geboren op 17 september 1800, zoon van Jacobus Hosang en Johanna Pieters. Ook van Jacobus Hosang vonden we enige lichaamskenmerken:

- Grote neus, mond gewoon, ronde kin, bruin haar en grijze ogen.

*Hintham 82 t/m 92.
Links van de lantaarpaal zijn de gevelstenen te zien. (Foto: Stefan van Lith)*

Na de dood van de 89-jarige Andreas Trügg gaan de kinderen over tot de verdeling van de goederen. Dat geschiedde op 29 januari 1836. Elk van de kinderen krijgt ter waarde van 367 gulden.

- Willem Trügg, bouwman te Rosmalen, verwerft een huis en erf, 5 roeden en 50 ellen te Hintham- Rosmalen. Oost: Willem van Beek. West, Noord: De heer Willem Siepkens. Zuid: de straatweg. (Kadastraal E 99). Bovendien krijgt hij een schuur en erf, groot een roede en 20 ellen, gelegen te Hintham langs de straatweg, tegenover bovengenoemd huis. (Kadastraal E 262) Het geheel werd getaxeerd op 900 gulden, zodat Willem Trügg 533 gulden moet uitkeren aan zijn broers en zussen. Deze Willem Trügg heeft in 1845 het nieuwe stamhuis Trügg (van zijn vader Andreas, die bij hem inwoonde, erfde hij het oude stamhuis) gebouwd, zoals dat afgebeeld staat op de gevelsteen.

- Steven Trügg verwerft uit de erfenis een bunder, 11 roeden en 20 ellen bouwland te Hintham, genaamd "den Roghof", grenzende oost/zuid aan de straat; west aan Lambertus Vink en noord aan de heer Wouter Jan Heeren, kadastraal E 124. De grond wordt geschat op 700 gulden, zodat Steven Trügg 333 gulden moet betalen aan zijn broers en zussen.

- Er is nog contant geld in huis ter waarde van 602 gulden. Deze f 602,- + f 533,- van Willem + f 333,- van Steven kunnen gedeeld worden door Jan, Elise, Wilhelmina en Anne Jacoba. Voor ieder inderdaad f 367,-.

Willem Trügg gaat voor bovengenoemde aankoop een hypothecaire lening aan van 900 gulden bij zijn zwager Samuel

Hunziker tegen een rente van 4%, opeisbaar na 1 jaar, respectievelijk 3 maanden.²

² N.A. 7117: 29-01-1836

De kinderen van Andreas Trügg SR.

1 Willem Trügg:

Willem Trügg werd geboren op 12 mei 1801. Willem was gehuwd met Catharina Anna Donkers. Hij was bouwman, boer. We hebben reeds kunnen lezen, dat hij, na het overlijden van zijn vader, de ouderlijke woning, gelegen aan de straatweg - tegenwoordig de weg Hintham geheten - , overnam. Eerder, op 21 september 1832, liet de vader van Willem Trügg, Andreas Trügg, "gegageert sergeant major en bouwman te Hintham-Rosmalen" testamentair vastleggen, dat hij 300 gulden vermaakte aan zijn jongste zoon Willem, omdat deze minder gelegenheid heeft gehad als de anderen om zijn staat te verbeteren, daar hij met zijn vrouw bij zijn vader inwoont en op zijn vader in zijn hoge jaren kinderlijk moet oppassen. Drie honderd gulden was voor toen een kapitaal bedrag. Het huis met erf en de schuur met erf van vader Andreas Trügg werden getaxeerd op 900 gulden, hebben we hierboven kunnen lezen. Overigens heeft Willem Trügg dit legaat niet geaccepteerd. Dit blijkt uit de erfdeling van 29 januari 1836. Elk van de zes kinderen kreeg toen evenveel.³

Op 23 juli 1833 verhuren Steven van den Broek en Giele van den Heuvel, bouwlieden te Rosmalen en armmeesters van de "algemeene armen van Rosmalen" o.a. 1 bunder en 85½ roeden teelland te Rosmalen, die men verdeeld heeft in 6 parten, te beginnen langs de Molenstraat. Een part ervan wordt gehuurd door Willem Trügg.

Op 7 augustus 1841 verscheen voor Hendrik Siepkens, burgemeester van Rosmalen: Allegonda van der Donk, meerderjarige jonge dochter, dienstmeid, wonende bij Willem Trügg, bouwman te Hintham onder Rosmalen. Allegonda verklaarde, dat zij "door voornoemden Trügg, met Antonia Brok, dochter van Petronella van Rosmalen, weduwe van Jan

Brok, mede te Hintham woonachtig, op den 6. dezer naar het zogenaamde door hem in huur zijnde land de Prathoek, gelegen alhier aan den straatweg" was gezonden om bonen te gaan plukken. Beide dames deden wat hen gevraagd werd. "Onderweg zagen zij twee kinderen op de straatweg staan, waarvan een van A. van Alem, zandboer alhier, genaamd Hendrik en een van onbekend, die riepen: "Hij, hij", daar komen zij aan en wenkte tegelijk met hun armen en handen." Toen ze kort bij het land van Willem Trügg waren zeiden de jongens:" Er zijn schelmen in uw wortels" en zij zagen iemand in de verte staan, die de benen nam. Op het land aangekomen ontdekten zij "al dadelijk dat er eene aanzienlijke partij wortelen van hunnen baas waren ontvreemd en uitgeplukt en dat gedeeltelijk zulx nog vers was, dat zij zich vervolgens op het naast daarbij gelegen land, in huur bij Johannis van den Eng, hebben begeben om den dader op te sporen en bevonden dat Lambertus de Werdt, zoon van Antonie de Werdt⁴ alhier te Rosmalen in de Varkenshoek woonachtig, aldaar de wortelen had afgebroken en in zijn muts geladen, alsmede dat hij verklaarde slechts eenige wortelen te hebben geplukt en zulks anders nooit gedaan te hebben." Over deze verklaringen van Allegonda werd een proces verbaal opgemaakt, die aan haar werd voorgelezen. Zij bleef bij datgene wat ze gezegd had en ze was bereid "de deugdelijkheid daarvan met eede te bevestigen". Allegonda verklaarde niet te kunnen schrijven en ondertekenen, zodat dit proces verbaal alleen werd ondertekend door Hendrik Ignatius Siepkens, burgemeester van Rosmalen. Een afschrift werd gestuurd naar de edelachtbare heer officier van justitie te 's-Hertogenbosch.

³ N.A. 7113, dd. 21-09-1832

⁴ (HdW:) Antonie de Werdt is geen familie van mij. De voorouders van mijn vader kwamen allen uit Maren-Kessel-Lith. Ook mijn vader werd in Maren geboren. Na zijn huwelijk vestigde hij zich in Rosmalen.

Willem Trügg overleed te Rosmalen op 6 april 1879. Hij werd 78 jaar. Zijn echtgenote Catharina Donkers overleed op 13 januari 1856.

Uit het huwelijk van Willem en Catharina werden geboren:

a Jacoba Trügg, geboren 8 augustus 1832 te Rosmalen. Zij huwde op 28 jarige leeftijd op 17 mei 1861 met Jan Hendrik Niemann, tuinier en bloemist, oud bijna 25 jaar, zoon van Jan Hendrik Niemann, overleden, en Wilhelmina Walder, koopvrouw in manufacturen.

b Andreas Trügg

c Gerardus Trügg. Dit kind overleed op 18 maart 1838. De jongen werd slechts 14 dagen oud.

d Gerardus Trügg, geboren in 1839 te Rosmalen. Hij doet de aangifte bij het overlijden van zijn vader.

e Jan Trügg, geboren in 1839

f Willem Trügg, geboren te Rosmalen op 22 juli 1845. Dit kind overleed op 27 augustus 1845. Het werd slechts 5 weken oud.

g Martinus Trügg, geboren te Rosmalen op 7 december 1835

h Jacobus Trügg, geboren te Rosmalen op 29 maart 1842. Hij huwde op 30 april 1869 met Wilhelmina Niemann, oud 30 jaar, dochter van Jan Hendrik Niemann en Wilhelmina Walden. Broer en zus Trügg, trouwden dus met zus en broer Niemann.

2 Stephanus Trügg:

Stephanus Trügg werd op 2 oktober 1795 geboren in Maastricht. Hij huwde met Geertrui Alida Hartman. Hij overleed te Rosmalen op 10 juni 1874, op 79-jarige leeftijd.

Hij was herbergier. In 1843 werd hij genoemd als zijnde koopman en in 1862 werd hij genoemd als zijnde aannemer van publieke werken.

Uit dit huwelijk werden geboren:

a Jan Hendrik Trügg, geboren te Rosmalen op 19 september 1831. Dit kind overleed op 14 november 1831. Het was twee maanden oud.

b Andreas Trügg, geboren te Rosmalen en aldaar overleden op 26 november 1914 op 79-jarige leeftijd.

Hij was gehuwd met Elisabeth Honcoop c Catharina Amelia Trügg, geboren te Rosmalen op 14 december 1836. Zij huwde met Cornelis Honcoop op 24 juni 1867.

d Op 20 april 1838 deed de vader, hij was toen 43 jaar oud, aangifte van een dood geboren kind, dat 's morgens om drie uur levenloos ter wereld was gekomen.

e Jacoba Trügg, geboren te Rosmalen op 24 januari 1834

f Jacoba Johanna Trügg, geboren in Rosmalen op 26 juli 1841. Zij huwde op 27 maart 1862 op 21-jarige leeftijd met Jan van Esch, scheepstimmerman, zoon van Cornelis van Esch, overleden, en Anna Christina Wilhelmina Gostelie. Op 5 juli 1877 huwde Jacoba Johanna Trügg als 35-jarige weduwe voor de tweede keer met Hubertus Honcoop, 38 jaar, landbouwer te Rosmalen, zoon van Johannes Honcoop en Adriana van Hees.

f Stephan Trügg, geboren te Rosmalen op 21 oktober 1843. Dit kind overleed op 20 mei 1844. Het was bijna 7 maanden oud.

g Agnita Christina Trügg, geboren in 1845 te Rosmalen. Zij huwde met Willem Groot, aannemer in Rosmalen. Hun dochter Antonia Gerardina Johanna Hendrika Groot huwde op 21-jarige leeftijd te Rosmalen op 11 augustus 1908 met Huibert Jakobus Minderhoud, oud 29 jaar, geboren te Sneek, van beroep leraar, en wonende te Zaandam. Hij was een zoon van Arnoud Minderhoud, wonende te Sneek en van beroep leraar en Sijntje Wagenmakers, die op dat moment reeds was overleden.

Getuigen bij dit huwelijk waren Andries Trügg, oom van de bruid; Jan Anton Groot, bouwkundige in Hintham, oom van de bruid; Kornelis Huibert Minderhoud, procuratiehouder der Twentsche Bankvereniging, wonende te Enschede, broer van de bruidegom en Jacob Pieter Minderhoud, eerste luitenant der artillerie te Amsterdam, broer van de bruidegom.

De naam Minderhoud komt men tegen op de gevelsteentjes in de panden Hintham 94 t/m 100

- * Hintham 94: Anny Minderhoud 19-1/9-28
 - * Hintham 96: Arnoud Minderhoud 19-1/9-28
 - * Hintham 100: Dr. H. Minderhoud 19-1/9-28
- Door dit huwelijk kwam er dus verwantschap tussen de families Trügg, Groot en Minderhoud.

*Gevelsteentjes in de panden Hintham 94-96-100.
Foto's: Stefan van Lith*

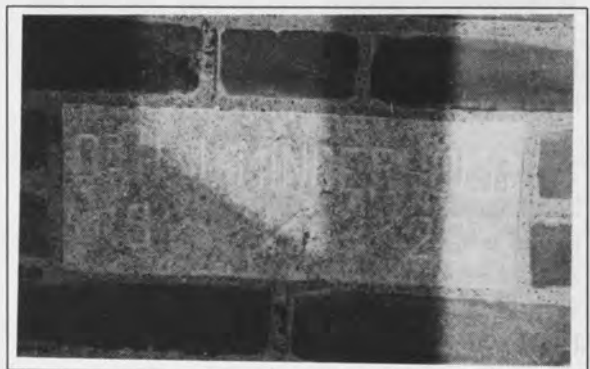
In de notariële archieven van Rosmalen zijn we Steven Trügg al tegengekomen bij de erfenis van zijn vader, toen hij een stuk bouwland genaamd “de Roghof” overnam. Steven laat het bij dat ene perceel niet zitten. Hij koopt, verkoopt en verhuurt met grote regelmaat onroerend goed. Laten we een paar voorbeelden geven: Op 15 oktober 1833 vindt er een openbare verkoop plaats op verzoek van Allegonda van Lokven, eerst weduwe van Arnoldus Kerkhof, thans weduwe van Francis Hanegraaf, herbergierster te Rosmalen, voor zich en als moeder-voogdesse over de minderjarige kinderen Geertruida en Jan Kerkhof en Jacobus Hanegraaf. Zij verkoopt met Jacobus van Lokven, bouwman te Berlicum als toeziende voogd over de kinderen Kerkhof en Gijsbert Hanegraaf, meester schoenmaker te Rosmalen als toeziende voogd over het kind Hanegraaf: drie bunder, 13 roeden en 30 ellen wei- of hooiland te Rosmalen op de Bunders tegen de Steeg, grenzende aan de ene zijde aan notaris Esser Meerman en aan de andere zijde aan de

kerk van Rosmalen, kadastraal A 397 en 398 aan Stephanus Trügg, herbergier voor 440 gulden.⁵

Op 24 april 1834 verhuurt Stephanus Trügg, herbergier te Rosmalen:

- 32 bunder, 77 roeden, genaamd “Het Hoogveld” onder Rosmalen om te weiden, aan Lambertus van de Ven, stratenmaker en Jan van Beek, bouwman te Rosmalen.
- Een bunder en 49 roeden op De Vliert te Rosmalen aan Lambertus van de Ven, stratenmaker te Rosmalen.
- Drie bunder en 64 roeden “Het Bosch in De Mortel op den Heinis te Rosmalen om te hooien of te weiden aan Christiaan van Griensven, tuinier te Rosmalen.⁶

Op 5 mei 1838 verkoopt Jan de Winter, stratenmaker te Hintham aan Stephanus Trügg, herbergier te Hintham 44 roeden en 10 ellen houtdammen te Rosmalen op de Weistrepen

⁵ N.A. 7114, dd. 15-10-1833.

⁶ N.A. 7115, dd. 24-04-1834

tegen de Teelstrepen voor 150 gulden. Jan de Winter had die houtdammen op 9 april 1833 gekocht van Antonius Petrus Bolsius.⁷

Op 21 juni 1838 verkopen (ten huize van Catharina van de Mortel, weduwe van Piet van Beek te Hintham) Johannes van de Veerdonk, bouwman te Rosmalen; Theodorus van de Veerdonk op studie wonende te Uden; Piet van de Veerdonk, bouwman; Maria van de Veerdonk, meerderjarige jonge dochter; Theodora Maria van de Veerdonk, weduwe van Hendrik van Nuland, thans ongehuwd landbouwster en Petronilla van de Veerdonk, meerderjarige jonge dochter diverse onroerende goederen, die komen uit de nalatenschap van Nicolaas van de Veerdonk en Anna Maria Gloudemans.

Aan Stephanus Trügg, herbergier te Rosmalen, verkopen zij een extra schoon perceel bouw- of weiland, groot 1 bunder, 30 roeden en 40 ellen te Rosmalen in de Weistrepen, kadastraal A 468 en nog 18 roeden en 90 ellen bouwland te Rosmalen op het Garstland, kadastraal A 468. De verkoopsom bedraagt 1085 gulden.

Op 7 december 1836 leent Stephanus Trügg, herbergier te Rosmalen, geld uit aan Jan Hanegraaf. Het gaat om een bedrag van 800 gulden tegen een rente van 5%. Trügg verstrekt

⁷ N.A. 7119

die lening op een huis, schuur en erf, genaamd "De Steene Kamer" met hakhout en bouwland, groot 1 bunder, 64 roeden en 40 ellen, gelegen te Rosmalen in de Varkenshoek, grenzende oost en zuid aan de straat, west aan Poulus van Wamel en noord aan de kinderen Roelof van den Hurk, kadastraal E 368-369-370-371.⁸

Op 5 juli 1839 verkoopt de weledelgestrenghe heer mr. Napoleon Franciscus Carolus Josephus Sassen, advocaat te 's-Hertogenbosch als gemachtigde van:

Jan van de Ven; Johannis van de Ven; Geert van de Ven; Nicolaas van de Ven; Adriana van de Ven, de vrouw van Jan van den Ende, allen bouwlieden te Rosmalen; Johanna van de Ven, de vrouw van Francis Rooijackers, bouwlieden te Nuland; Anna Maria van de Ven, de vrouw van Jan van Nuland, bouwlieden te Nuland en Geertrui van de Ven, huisvrouw van Hendrik de Laat, arbeider te Rosmalen diverse onroerende goederen. De verkoop vindt plaats ten huize van Steven Trügg te Hintham.

Steven Trügg zelf koopt hier 24 roeden, 50 ellen bouwland met hakhout te Rosmalen gelegen op het Garstland of veld tegen de Weistrepen, kadastraal A 58 voor 185 gulden.⁹

Hintham 94 en 96.

De foto's werden in januari 2004 gemaakt door Stefan van Lith.

Op 31 december 1839 verkoopt Steven Trügg, herbergier te Hintham, aan Jan van Bakel, bouwman te Rosmalen: 32 roeden en 20 ellen bouwland te Rosmalen bij de Tweebergsche Strepen voor 255 gulden. Steven Trügg had deze grond destijds gekocht van Roelof

Westerlaken op 18 februari 1836.¹⁰

⁸ N.A. 7117, dd. 07-12-1836

⁹ N.A. 7120

¹⁰ N.A. 7120. 31-12-1839

Op 10 maart 1840 vindt er een openbare verkoop plaats in de herberg van Nicolaas Swanenberg te Rosmalen in de Kerkenhoek.

De verkopers zijn:

Nicolaas van der Doelen, bouwman te Orthen; Maria van der Doelen, huisvrouw van Antonie Schouten; Christiaan Coppens; Anna Maria Coppens, ongehuwde meerderjarige jonge dochter; Nicolaas van der Doelen; Hendrik van der Doelen; Christina van der Doelen, meerderjarige jonge dochter, allen bouwlieden te Rosmalen; Johannis Coppens, bouwman te Rosmalen als vader van Johannis, Pieter, Willem, Clasina en Hendrika Coppens in huwelijk verwekt bij wijlen Elizabeth van der Doelen, t.o.v. Antonie Schouten, bouwman te Rosmalen als toeziende voogd.

Zij verkopen diverse onroerende goederen, waaronder een wel onderhouden bouwmanshoeve, bestaande uit een huis en achterhuis met aparte schuur en schop, aangehorende tuin en bouwland ten zuiden en ten noorden van het huis, groot 1 bunder, 21 roeden en 60 ellen te Rosmalen aan de Molenstraat, onder de Tweebergsche Strepen, grenzende ten oosten aan de Molenstraat, ten westen aan de weduwe Piet van Beek, ten zuiden aan de Molensteeg en ten noorden aan Antonie van de Westelaken, kadastraal E 185-186-187. Het geheel wordt verkocht voor 1690 gulden. Kopers zijn: Voor de helft: Nicolaas van de Griendt, koopman te 's-Hertogenbosch en voor de andere helft Stephanus Trügg, herbergier te Rosmalen¹¹.

Op 10 augustus 1839 werd Steven Trügg geverbaliseerd, nadat hij diverse malen was gewaarschuwd.

De burgemeester van Rosmalen, Hendrik Ignatius Siepkens, die eveneens te Hintham woonde, had vastgesteld, "dat de grond welke aan de veldwerken op den binnenweg van Hintham naar Rosmalen door de officieren van den generalen staf was gebragt, door Steven Trügg, tapper alhier, werd weggehaald en daarmede gevuld een del of laagte ter zijde van

zijn huis, langst de straatweg". Nu was die grond bestemd "om een stoep te doen opmaken". Trügg had geen enkele bevoegdheid of toestemming om die grond weg te halen. Daarom liet burgemeester Siepkens hem op 6 augustus door de veldwachter aanzeggen, met zijn bezigheid te stoppen, "om daarmede niet voort te gaan". Trügg deed net of hij doof was en ging gewoon door, alsof er niets aan de hand was. Op 7 augustus werd hij opnieuw gewaarschuwd en gevraagd te stoppen, zonder resultaat overigens. Op 10 augustus, na opnieuw gewaarschuwd te zijn, was de maat vol, en werd er een proces verbaal opgemaakt.

Op 12 augustus 1839 stelde de Rosmalense burgemeester vast, dat "Steven Trügg, wonende alhier, niettegenstaande onze herhaalde aanzegging om de grond niet weg te halen zoals in ons proces verbaal van den 10 dezer gemeld, daarmede bleef voortgaan de weg of steegh aan Hintham derwaarts leidende, gepasseerden Zaterdag met een harde grip doen opgraaven ten einde dat te beletten en om te voorkomen dat geene verdere schade aan de daar langst staande bomen werd toegebragt, waarover geklaagd werd bij Trügg, de aarde die er uit is gekomen gedeeltelijk heeft weggeslicht". Hij bleef doorgaan "om gemelde grond zijwaarts te halen, ofschoon ik hem toen nog gewaarschuwd heb om dat niet verder te doen. Ook van dit gebeuren werd proces verbaal opgemaakt.¹²

Henk de Werd

¹¹ N.A. 7121, dd. 10-03-1840

¹² Geraadpleegde bronnen:

- Registers van Processen Verbaal voor de burgemeester van Rosmalen 1827 – 1844,
- Gemeentearchief Rosmalen (Stadsarchief te 's-Hertogenbosch); Burgerlijke stand van Rosmalen. Registers van geboorten, huwelijk en overlijden (Stadsarchief te 's-Hertogenbosch);
- Notarieel Archief Rosmalen (voorheen in Rijksarchief te 's-Hertogenbosch).

ODE AAN DE MALISKAMP

Op dinsdagavond 27 april j.l. ontvingen we uit handen van Henk Langens een tekst uit 1955 gemaakt door wijlen Guus Verzandvoort, waarin deze een ode brengt aan het toenmalig gehucht en kerkdorp De Maliskamp.

1955 is het jaar dat het einde van het oude Rosmalen markeert en het begin wordt gelegd voor de uitgroei van Rosmalen tot een groot forensendorp.

1955 is het jaar waarin Burgermeester Von Heyden na een zeer lange periode afscheid

neemt van zijn dan nog Rosmolles sprekende onderdanen. Onder zijn vijf opvolgers zal, binnen een bestek van 40 jaren, het aantal inwoners in het nieuwe Rosmalen met liefst 20.000 mensen gaan toenemen

Als geboren en getogen Maliskamper ben ik temeer blij met het door Henk Langens aangereikte nostalgisch klinkend lied van wijlen de heer Verzantvoort.

Martien Veekens

Ode aan De Maliskamp

Er is geen plek in Nederland
Die mij zo kan bekoren
Als juist het kleine stukske grond
Waarop ik ben geboren!
Ik min z'n bossen en z'n hei,
Die plek vergeet ik niet
Dus zing ik voor de Maliskamp
Vol liefde steeds dit lied:

De Maliskamp, de Maliskamp
Is mij het meeste waard,
't Is 't schoonste plekske grond
Op heel deez' grote aard'.
De Maliskamp, de Maliskamp
Die staat steeds bovenaan!
De Maliskamp, de Maliskamp
Daar wil ik nooit vandaan!

Al hebben wij hier geen zwembad,
Geen sportpark, geen plantsoenen,
Al wonen hier slechts arbeiders,
Dus, mensen zonder poenen,

Al bouwden mensenhanden niet
Wat chique is en wat duur,
Wij voelen ons gelukkig met
Ons schoon stukske natuur!

A. Verzantvoort †

S.B.E.-CONGRES IN NAANTALI (FINLAND)

Birgittine Days

Van donderdag 20 tot zondag 23 mei werden in Naantali (Finland) de BIRGITTINE DAYS gehouden, een jaarlijks terugkerend congres georganiseerd door de SOCIETAS BIRGITTA EUROPA. Van deze SBE is ook de Heemkundekring Rosmalen lid geworden, luttele jaren na de accentuering in 1999 van de bijzondere, bovenregionale, cultuur-historische waarde die de kloosterabdij Mariënwater (Koudewater) te Rosmalen eens kenmerkte en welke heden ten dage als een waardevol erfgoed erkend wordt.

Het thema van de 'Annual Meeting' in Naantali luidde: "*Birgitta, the Pioneer of Ecumenicalism*". Zowel vertegenwoordigers van de Lutherse en Katholieke kerk als van de Orthodoxe kerk (in de persoon van emeritaartsbisschop 'Metropolitan Johannes of Nicaea' van 'the Finnish Orthodox Church') behoorden hier tot de deelnemers, die op 21 mei een panel-dicussie in het Naantali Parish Centre aangingen. Naast het Fins, Zweeds, Deens en Nederlands (6 personen kwamen uit Rosmalen) werden met name het Duits en vooral het Engels als communicatie- en conversatietaal gevoerd.

Zoals dat eerder al in Denemarken (2002) en Zweden (2003) gebeurde werd ook in Finland het internationale gezelschap ontvangen in het Raadhuis ('City Hall') van de organiserende gemeente door de plaatselijke autoriteiten. In Naantali gebeurde dat op Hemelvaartsdag (20 mei) door 'mayor' Timo Kivist en 'vicar' Jyrki Rautiainen van de Lutheran Congregation te Naantali. In de hal van dit nieuwe, bijzonder sfeervolle gemeentehuis vond ook het afscheid met een officieel tintje plaats.

In de raadszaal van de City Hall werd op 22 mei de jaarvergadering van de Societas (SBE) gehouden.¹³ Hier gaf Jens Søndergaard uit Denemarken (Mariager) de voorzittershamer over aan Sandra Frauenknecht uit Duitsland (Berg) en nam Dorry Derhaag-Doomernik uit Nederland (Rosmalen) de secretariaatsfunctie over van Lasse Lehtonen uit Finland (Naantali). Michael Lehmann uit Duitsland (Mariënbaum) werd tot penningmeester benoemd.

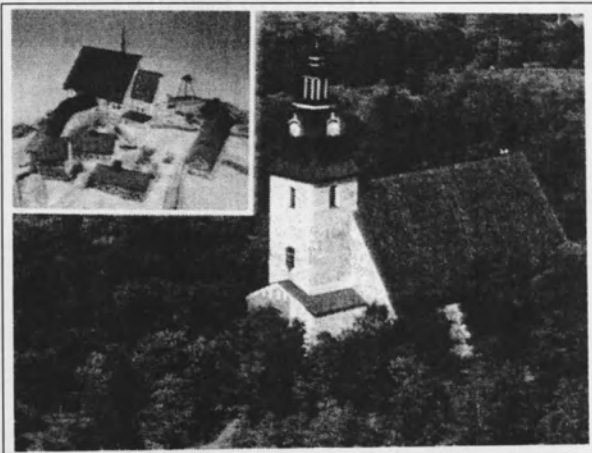

Afgesproken werd dat in juni 2005 de SBE-jaarvergadering (met daaromheen diverse regionale promotie-activiteiten) zal worden gehouden in Bremen, waar nog niet zo lang geleden een nieuw Birgittinessenklooster werd

¹³ De statuten geven als doelstelling: "*SBE is a non-profit and ecumenical organisation seated in Europe. The aims of the organisation are to present and arouse the awareness of the Birgittine cultural inheritance bij founding and organising co-operation or a network of persons and places connected with the Birgittine order (in Rosmalen stond van 1434 tot 1713 het klooster Mariënwater), primarily within Europe, or places connected with Saint Birgitta's life.*"

opgestart. Het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen zal hier te zijner tijd extra aandacht aan besteden om meer leden van de vereniging bij dit cultuur-historische relatie-evenement te kunnen betrekken.

In het jaar 2006 vindt de 'Annual Meeting' plaats in Rosmalen. Het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen (in de persoon van voorzitter Dorry Derhaag-Doomernik) zal dan zeker samenwerking gaan zoeken met het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch, het bestuur van het landgoed Coudewater, het bestuur van het Museum voor Religieuze Kunst te Uden, de besturen van verwante organisaties en instellingen en vanzelfsprekend met alle belangstelling hebbende leden van de Heemkundekring Rosmalen.

Rosmalen en Birgittinessen in Finland

In de jaren dat in Rosmalen het klooster Mariënwater werd gevestigd gaf de Zweedse staatsraad ook voor Finland toestemming om een Birgittijnenklooster voor zowel paters als zusters te stichten. Het protocol daartoe werd in 1438 in de Zweedse stad Telje ondertekend. In 1442 stelden ridder Henrik Klasson Djäkn en zijn echtgenote Lucia Olafsdotter Skelge het landgoed Ailonen in de parochie Raisio beschikbaar voor de stichting van een klooster. In een openbaring had Birgitta een 'stil water'

achter het hoofdaltaar van de kloosterkerk gezien; daarmee was de plek achter de Naantalibocht in overeenstemming. *(Ligt hier een overeenkomstige reden voor de stichting van Mariënwater aan het 'koude water'?)*

Koning Kristoffer gaf toestemming voor de eerstesteenlegging van het klooster op 23 augustus 1443. Deze datum geldt heden nog als de eigenlijke stichtingsdatum van het klooster en ook van de stad Naantali, welke (net als in Vadstena in Zweden) om het klooster heen gebouwd werd ter verzorging van de kloosterbewoners en pelgrims. De reformatie in Finland maakte in 1544 een einde aan het katholieke kloosterleven. Wat tot op heden bleef is de (nu protestantse) kloosterkerk waar tijdens de SBE-dagen bijzondere activiteiten werden georganiseerd.

Kent Naantali al vele eeuwen geen katholiek klooster meer, nog niet zo heel lang geleden werd 15 kilometer verder, in het naburige Turku (hoofdstad van Finland tot 1812), een nieuw Birgittijns klooster gesticht met de Finse naam 'Birgittalais-Luostarin Vieraskoti'. De taak als 'missiepost', die tot dan t.b.v. de Finse katholieken werd vervuld door de zusters van het Heilig Hart van Jezus, werd overgenomen door de nieuwe Birgittinessen, wier inkomsten o.a. bestaan uit de exploitatie van een gasthuis voor 50 personen.

Pater Frans Voss SCJ, Amsterdammer, werd 40 jaar geleden uitgezonden als priester voor de parochie in Turku. Rosmalen bleek hem zeer wel bekend. Jaarlijks komt hij naar het Bernadette-klooster in de Bernadettestraat te Rosmalen om de uit Finland vertrokken zusters Simplicitas, Joanita e.a., alsook pater Jan Aarts SCJ (momenteel wonende in de Wethouder Noppenlaan) met een bezoekje te vereren. Wat blijkt de wereld om ons heen uiteindelijk toch maar weer klein te zijn!

Martien Veekens

DE FAMILIE VAN MINA KUSTERS

INLEIDING

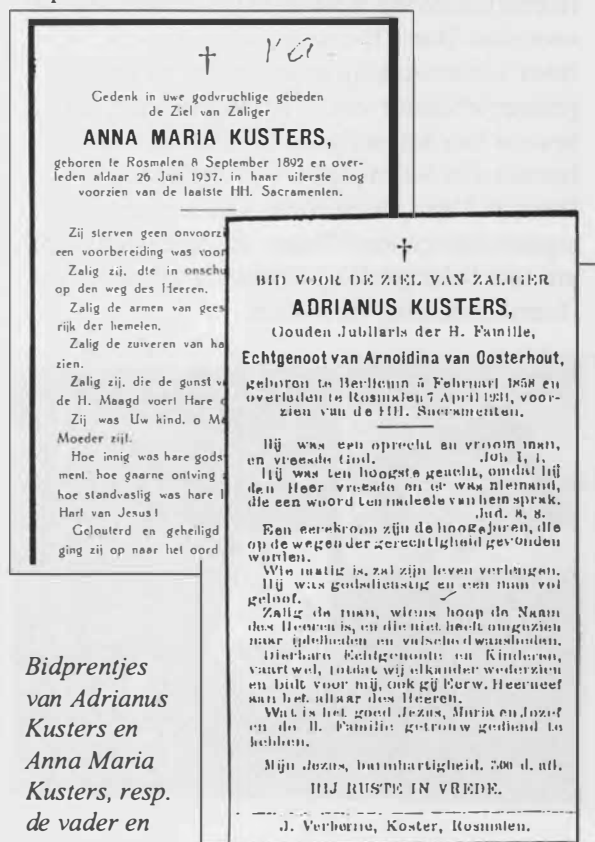
Onlangs kreeg de Heemkundekring opnieuw een mooie familiecollectie geschonken. Een mooie verzameling over Mina Kusters en Harry van Alphen. Ad van Langen, oud-secretaris van Rosmalen, bracht de stukken bij ons onder. Ad van Langen stond Mina Kusters in haar leven bij bij de afwikkeling van haar financiële zaken. Na haar overlijden in 1986 deed hij, overeenkomstig de wens van Mina Kusters en in overleg ook met enige op dat moment bekende erfgenamen, wat genealogisch onderzoek naar de verre familie van Mina. Het resultaat daarvan, aangevuld met drie trouwboekjes, enkele paspoorten, diverse bidprentjes, enz. hebben een plaats gekregen in ons archief, onder de rubriek "Genealogie", collectie Kusters.¹⁴

MINA KUSTERS

Wie was Mina Kusters? Zij was jarenlang, samen met haar man Harry van Alphen caféhoudster in de Dorpsstraat te Rosmalen. Dat pand staat er, gelukkig, nu nog. Rechts van het "Multihouse", op de kruising Dorpsstraat en Catelijnen.

Mina (Wilhelmina Geertruda) Kusters werd geboren te Rosmalen op 2 juni 1898 als dochter van Adrianus Kusters, geboren te Berlicum op 5 februari 1858 en van Arnoldina van Oosterhout, geboren te Strijp op 3 april 1859. Mina Kusters had één zus en één broer. Haar zus, Anna Maria Kusters, werd geboren te Rosmalen op 8 september 1892. Zij overleed te Rosmalen, ongehuwd, op 26 juni 1937. Haar broer, Gratianus Henricus Kusters, werd

geboren te Rosmalen op 18 december 1900. Hij overleed, nog geen jaar oud, op 4 september 1901.

*Bidprentjes
van Adrianus
Kusters en
Anna Maria
Kusters, resp.
de vader en
de zus van
Mina van Alphen - Kusters.*

Adrianus Kusters was bouwkundige. Geboren te Berlicum vestigde hij zich in 1891, na zijn huwelijk met Arnoldina van Oosterhout, weduwe van Peter de Greef, in Rosmalen. Arnoldina woonde in de Dorpsstraat te Rosmalen in het pand, dat oude Rosmalenaren nog kennen als "het café van Harry van Alphen". Als bouwkundige legde Adrianus een register aan, waarin hij uitgebreid aantekeningen maakte van alle verrichte werkzaamheden, inclusief de daarbij behorende prijs. Dit belangrijke register is

¹⁴ De schenking van Ad staat genoteerd in boek 2 van *Collecties en Schenkingen* onder nummer 215. Zie website: www.heemkundekringrosmalen.nl

gelukkig bewaard gebleven en was te bezichtigen op de eerste tentoonstelling van de Heemkundekring in 1990. Will Croonen publiceerde hierover een belangrijk artikel in onze Rosmalla.¹⁵ Bovendien bezorgde Nico Blankendaal de Heemkundekring een uitstekend ingebonden kopie van dat boek, dat natuurlijk nog steeds in ons archief terug te vinden is. We mogen hem daarvoor beslist dankbaar zijn.

Na het overlijden van haar vader op 7 april 1931 en haar moeder 1 april 1939 bleef Mina Kusters, inmiddels 40 jaar oud, alleen achter in het ouderlijk huis aan de Dorpsstraat. Zij trad op 28 augustus 1939, enkele maanden dus na het overlijden van haar moeder, te Rosmalen in het huwelijk met de 38-jarige Harry, Hendrikus Johannes, van Alphen, geboren te Nuland op 10 april 1901 als zoon van Marinus van Alphen en Antonia van Berkum. Harry van Alphen overleed op 18 juni 1985. Het huwelijk werd kerkelijk ingezegend te Rosmalen in onze Lambertuskerk door pastoor Van der Meijden op 29 augustus 1939. Mina Kusters overleed op 14 juli 1986. Het huwelijk van Mina en Harry bleef kinderloos.

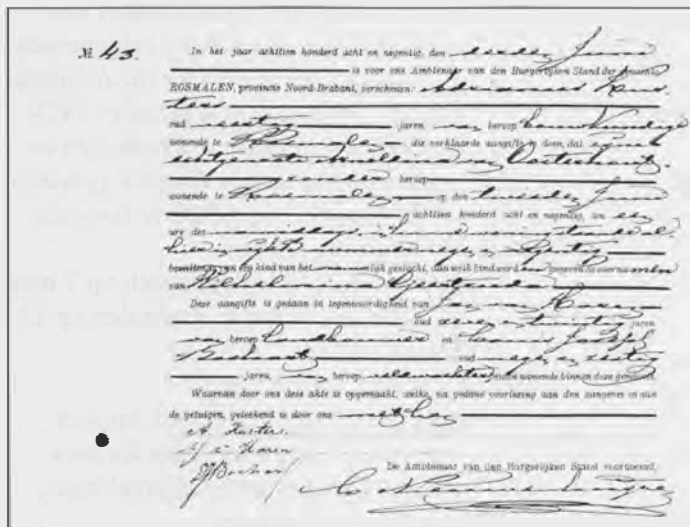

Trouwfoto van Harry van Alphen en Mina Kusters.

DE ERFGENAMEN VAN MINA KUSTERS

Toen de weduwe Mina Kusters in 1986 kinderloos stierf, was er geen testament. Haar broertje was jong overleden en ook haar zus was ongetrouwd gebleven en kinderloos gestorven. Dus moest uiterst zorgvuldig op zoek gegaan worden naar de erfgenamen. De neven en nichten en daar weer de kinderen van. Ad van Langen heeft zich uitstekend van die taak gekweten en het resultaat van zijn speurwerk berust thans in ons heemkundig archief.¹⁶

Omdat er dus geen testament was moesten de door de wet vastgelegde bepalingen worden toegepast. De notaris herhaalt dan nog eens, dat er uit voormeld huwelijk geen kinderen zijn geboren en dat "erflaatster is overleden zonder broers

Geboorteakte van Mina Kusters

¹⁵ Rosmalla, jaargang 1 (1990 - 1991) nummer 2, april 1991, pagina 18 t/m 23

¹⁶ Collectie 215: Familie Kusters. Archief Heemkundekring Rosmalen.

of zusters of nakomelingen hunner achter te laten." Daarom, aldus de notaris, zijn tot haar nalatenschap gerechtigd: Voor de helft de familieleden van vaderszijde (Adrianus Kusters) en voor de wederhelft de familieleden van moederszijde. (Arnoldina van Oosterhout).¹⁷

Van vaderszijde komt men tot slechts zes erfgenamen. Zij krijgen dus ieder 1/6 deel van die helft. Van moederszijde waren er dat maar liefst 84. Voor hen was de spoeling dus dun. Voor ons zijn de erfgenamen van vaderszijde interessant, omdat ze uit onze contreien komen.

Ad startte bij de grootouders van Mina Kusters: te weten Cornelis Kusters, die gehuwd was met Anna Maria van der Cammen, en Willem van Oosterhout, die gehuwd was met Johanna van Kemenade.

Cornelis Kusters werd geboren op 4 mei 1822 te Teefelen. Hij huwde met Anna Maria van der Cammen, geboren op 2 januari 1827 te Berlicum. Uit dit huwelijk werden zeven kinderen geboren:

- 1 Adrianus Kusters,
geboren te Berlicum op 5 februari 1858, overleden te Rosmalen op 7 april 1931. Hij huwde met Arnoldina van Oosterhout, de in Rosmalen wonende weduwe van Peter de Greef. Mina Kusters was een van zijn kinderen. Bij haar overlijden stierf deze tak van de familie uit.
- 2 Johannes Kusters,
geboren te Berlicum op 13 januari 1859. Hij huwde met Johanna van den Berg. Na haar overlijden huwde hij voor de tweede keer met Johanna Alida Berkelaar. Hij overleed op 80-

jarige leeftijd te Rotterdam op 27 maart 1939.

Uit dit huwelijk werden de volgende neven en nichten van Mina Kusters geboren:

- a Marinus Hendrikus Kusters,
geboren op 19 mei 1885. Hij was reeds overleden voor Mina Kusters stierf. Er waren geen nakomelingen, dus waren er ook geen erfgenamen.
- b Johanna Kusters,
geboren te Berlicum op 9 oktober 1886. Zij trad in het klooster en kreeg de kloosternaam van Zuster M. Leonora. Zij overleed op 22 oktober 1955.
- c Cornelis Kusters,
geboren op 21 oktober 1887 te 's-Hertogenbosch en overleden te Eindhoven op 8 januari 1973. Hij huwde met Agatha Beijck. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren, waarvan er een, Johannes Wilhelmus Kusters, geboren op 1 januari 1918, reeds was overleden zonder nakomelingen achter te laten. De twee andere kinderen, een achternichtje en een achterneef van Mina Kusters, werden als erfgenamen genoteerd. Het betrof: *Maria Johanna Kusters, geboren 26 september 1919, gehuwd en wonende te Eindhoven en Johannes Wilhelmus Kusters, geboren op 31 mei 1922 wonende te Groenlo.*
- d Henrica Gerardina Kusters,
geboren te 's-Hertogenbosch op 7 mei 1890 en overleden te Rosmalen op 13 januari 1933.
- e Theodorus Antonius Kusters,
geboren 19 mei 1891. Ook hij was reeds overleden toen Mina Kusters stierf. Er waren geen nakomelingen, dus geen erfgenamen.
- f Maria Kusters,
geboren op 20 februari 1893.
- g Johannes Kusters,
geboren op 12 februari 1894.

¹⁷ Verklaring van erfrecht door notaris Wiegman.

h Maria Klazina Kusters,
geboren op 23 november 1895

†

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
den Heer
JOANNES KUSTERS,
wedn. van Mej. Johanna Alida Berkelaar,
eerder van Mej. Johanna van den Berg.

Hij is in den gezegenden ouderdom van 80 jaar, voorzien van de laatste H. H. Sacramenten der Kerk, overleden te Rotterdam op 27 Maart 1939. Zijn lichaam werd begraven 30 Maart d.a.v. op de R.K. Begraafplaats Crooswijk en wacht daar in de schaduw van het kruis van Jesus Christus de Opstanding met Hem ten eeuwigen leven.

Ik weet, dat mijn Verlosser leeft en ik ten jongste dage weer zal verrijzen uit de aarde en andermaal bekleed zal worden met mijn vel; in mijn vlees zal ik God zien . . . dat weet ik omdat ik meer dan 62 jaren getracht heb naar het voorbeeld en onder de bescherming van Jesus, Maria en Josef heilig te leven . . . als trouw lid van de Congregatie durf ik vertrouwen, dat ik in hun heilig gezelschap ook zalig ben gestorven . . . toch hoop ik, dat ge mij in uw gebeden en onder de H. Mis niet zult vergeten, want waar de mens geen vlecken ziet, ziet God nog vele zonden! Later in de hemel zal ik voor u allen bidden om deugd en kracht naar kruis, opdat we elkander daar eenmaal wederzien.

Heer, geef hem de eeuwige rust.
Het eeuwige licht verlichte hem.
Dat hij ruste in vrede. Amen.

Bidprentjes van Joannes Kusters, Johanna Kusters (Zuster Leonora), en Petrus Kusters.

3 Marinus Kusters,
geboren te Berlicum op 14 april 1861. Hij overleed ongehuwd en zonder kinderen.

4 Petrus Kusters,
geboren te Berlicum 20 december 1863 en overleden te Rosmalen op 24 november 1912. Hij bleef ongehuwd en had geen kinderen.

5 Hendrikus Kusters,
geboren te Berlicum op 5 juni 1865.
Overleden op 15 oktober 1865.

6 Hendrikus Kusters,
geboren te Berlicum op 24 september 1866. Hij huwde met Clasina Spierings, overleden als weduwe op 80-jarige leeftijd te Stompwijk op 13 februari 1943.

Uit dit huwelijk werden de volgende neven en nichten van Mina Kusters geboren:

a Marinus Antonius Kusters,
geboren op 6 januari 1888 te Berlicum.
Hij trad in in de orde der Jezuïten en werd op 10 augustus 1922 te

Maastricht tot priester gewijd. Hij werkte als missionaris op Java en overleed op 2 februari 1961 te Bandung.
b Antonius Cornelis Kusters,
geboren te Kaathoven op 10 februari 1889 en overleden te Rotterdam op 15 juli 1963. Hij bleef ongehuwd en had geen kinderen.

Leve Jezus' H. Hart !

†

In uw gebeden en offers wordt aanbevolen de ziel van de Eerwaarde Zuster

M. LEONORA
(Johanna Kusters)

Religieuse van de Congregatie der Zusters van het Allerheiligst Hart van Jezus.

Geboorte te Berlicum 9 October 1886
Ingetreden in de Congregatie 10 December 1907
Gekleed 1 Januari 1908
Geprofest 9 September 1911
Overleden te Sluiskil 22 October 1955

Overleden door de genademiddelen van onze Moeder de H. Kerk, en aldaar op 25 October begraven op het Kloosterkerkhof der Ferw. Zusters.

Op de vooravond van Missie-Zondag gal zij haar leven als een offer voor het leven van Jezus in de zielen. Omdat zij aardsaam was aan God, moest zij door lijden beproefd worden. Maar in onderwerping heeft zij alles getragen en haar liefde tot haar Goddelijke Bruidgom kwam gelouterd en gesterkt uit de beproevingen te voorschijn.

Waarne had zij nog enige tijd vertoeld temidden van haar zusteren, maar nog heviger was haar verlangen naar het gezelschap van haar Heerliche Bruidgom en van haar Flemische Moeder, in wie zij steeds een groot vertrouwen had. En toen zij de stem van haar Geliefde hoorde: „Kom, Mijn uitverkorene“, snelde zij bijle Heer te gemoet.

Heerliche Miezusters en lammetlezen, hebt dank voor Uw geduld en goede zorgen; wij blijven verenigd in het Goddelijk Hart van Jezus.

Wat zijt gij goed, o God!
Heer Jezus, geef haar de eeuwige rust.

J. M. J. V. a

† † †

Bid voor de Ziel van Zaliger
PETRUS KUSTERS,
geboren te Berlicum 20 December 1863 en, voorzien van de H.H. Sacramenten, overleden te Rosmalen den 24 November 1912.

De zielen der rechtvaardigen zijn in de handen van God, en de kwelling des doods zal hen niet treffen. Sap. III, 1.

Waakt, want gij weet niet in welk uur uw Heer zal komen. Matth. XXIV, 42.

Ik weet, dat mijn Verlosser leeft, en ik ten jongsten dage uit de aarde zal verrijzen. Job XIX, 25.

Al wachtende heb ik den Heer verwacht, en Hij heeft naar mij geluisterd. Hij heeft mij getrokken uit een poel van ellende. Ps. XXXIX, 2.

Bloedverwanten, ik smeeke u kom mij te hulp door uwe gebeden bij God. Rom. XV, 30.

Genadige Heer Jezus geef zijne ziel de eeuwige rust. Amen. (300 dag. aft.)

J. van Schijndel, Koster te Rosmalen.

c Christina Cornelia Kusters,
geboren te Berlicum op 16 april 1890
en overleden te Rotterdam op 31
januari 1947. Zij bleef ongehuwd en
liet geen kinderen na.

In de geboorteregisters der gemeente Rotterdam van het jaar 1897 is
in het register, N. folio 46, n° 9907, ingeschreven de geboorte van

Christianus Lambertus

geboren den 9 December

Vader *Henricus Kusters* echtelieren.

Moeder *Clara Spiering*

*Dit bewijs moet bij aanvraag van overlijden
vertoond worden.*

†

Ter dankbare herinnering aan
BROEDER
CASPAR KUSTERS
(KAPUCIJN)

Hij werd geboren op 9 december 1897 te Rotterdam.
Op 22 januari 1916 doed hij zijn intrede in de kapu-
cijnonorde.
Hij overleed in ons klooster te Nijmegen op 19 novem-
ber 1971, na het sacrament der zielen te hebben
ontvangen.
Hij werd begraven op het kloosterkerkhof te Velp bij
Grave op 23 november 1971.

*Geboortebewijs en bidprentje van
Christianus Kusters, broeder Caspar.*

d. Christianus Lambertus Kusters,
geboren te Rotterdam 9 december
1897. Hij trad in het klooster en werd
broeder Kapucijn onder de naam
"broeder Caspar". Hij overleed in het
klooster te Nijmegen op 19 november
1971.

e Maria Lamberta Kusters.
Zij werd geboren te Rotterdam op 28
maart 1903 en overleed aldaar op 6 juli
1967. Zij huwde op 11 februari 1931 te
Rotterdam met Willem Leonardus
Franciscus van Bouwelen, geboren te

Rotterdam op 3 maart 1901 en aldaar
overleden op 6 november 1955.

Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren,
4 achtermeven en achternichten van Mina
Kusters, die als erfgenamen werden genoteerd.
Het betrof: Leonardus Hendrikus Maria van
Bouwelen, geboren te Rotterdam op 13
november 1932; Hendrikus Johannes Maria
van Bouwelen, geboren te Rotterdam op 12
oktober 1934; Johanna Clasina Maria van
Bouwelen, geboren te Rotterdam op 5 augustus
1937 en Maria Clasina van Bouwelen, geboren
te Rotterdam op 7 december 1942.¹⁸

Henk de Werd

In dankbare herinnering aan

HENRICUS JOHANNES
VAN ALPHEN

echtgenoot van
Wilhelmina Kusters

Hij werd geboren te Nuland op 10
april 1901. Na voorzien te zijn van
de Sacramenten der Zieken is hij
gestorven in het Carolus Ziekenhuis
te 's-Hertogenbosch op 18 juni 1985.
Na een afscheidsviering in de Lamber-
tuskerk te Rosmalen, hebben we hem
te rusten gelegd op de h Ter gedachtenis aan
aldaar op 22 juni d.a.v.

WILHELMINA KUSTERS

weduwe van
Henricus Johannes van Alphen

Geboren te Rosmalen
op 2 juni 1898 en aldaar overleden
op 14 juli 1986.

Gods deur staat altijd open. In deze
zekerheid, gedragen door haar geloof,
leefde Wilhelmina van Alphen-Kusters.

Haar plotseling overlijden was voor
haar het vervullen van een grote wens,
weer met haar man verenigd te mogen
zijn. Zij geloofde dat Gods deur voor
haar open stond.

*Bidprentjes
van Harry
van Alphen
en Mina
Kusters.*

¹⁸ Resultaat van het genealogisch onderzoek door
Ad van Langen. Collectie 215: *Familie Kusters*.
Archief Heemkundekring Rosmalen

KWARTIERSTATEN VAN BEKENDE ROSMALENAREN - 17 -

<p>16. Gerardus Keusters</p> <p>* Oirlo, 07-11-1762 + St. Hubert, 24-02-1835 zoon van Christianus Keusters / Maria Willems</p> <p>x Mill St.H., 27-01-1788</p>	<p>18. Adriaan vd Boogaart</p> <p>* Teeffelen, 02-10-1750 + Teeffelen, 30-09-1810 zoon van Henricus G. vd Boogaert / M argaritha Coenen Hol Arts</p> <p>x Teeffelen, 23-08-1795</p>	<p>20. Antonie H. vd Cammen</p> <p>* Berlicum, 02-11-1762 + Berlicum, 19-07-1831 zoon van Henricus A. vd Cammen / Henrica MJF Schouten</p> <p>x Berlicum, 16-05-1790</p>	<p>22. Petrus J. Smulders</p> <p>* Berlicum, 03-01-1778 + Berlicum, 04-02-1841 zoon van Johannes P. Smulders / Adriana N. van den Boom</p> <p>x Berlicum, 21-04-1799</p>	<p>24. Willem van Oosterhoudt</p> <p>* Someren, 25-07-1755 + Hamont, > 02-1815 zoon van Henricus v Oosterhoudt / Maria Corn. van Doren</p> <p>x Aarle, 22-02-1784</p>	<p>26. Walterus van Gennip</p> <p>* Zeelst, 20-10-1759 + Zeelst, 01-08-1831 zoon van Aegidius van Gennip / Catharina v Enkhuijsen</p> <p>x Woensel, 03-11-1782</p>	<p>28. Leonardus v Kemenade</p> <p>* Woensel, 31-05-1761 + Strijp, 26-08-1810 zoon van Justinus v Kemenaeij / Joanna v.d. Wildenbergh</p> <p>x Gestel, 02-05-1790</p>	<p>30. Jacobus van Rooij</p> <p>* Woensel, 10-05-1741 + Woensel, 19-10-1827 zoon van Joannis Van Roij / Helena Willems</p> <p>x Gestel, 14-12-1783</p>
<p>17. Jeanne C. Neuijen</p> <p>* Escharen, 06-01-1746 + St. Hubert, 23-03-1807 dochter van Cornelius J. Neuijen / Antonetta Jans</p>	<p>19. Allegonda T. v Teeffelen</p> <p>* Teeffelen, 02-03-1765 + Oss, 11-01-1823 dochter van Theodorus B. van Teeffelen / Maria van Teeffelen</p>	<p>21. Anna Maria Godschalks</p> <p>* Berlicum, 26-10-1766 + Berlicum, 20-01-1818 dochter van Henricus A. Godschalckx / Lucia Adr. de Cuijper</p>	<p>23. Antonia vd Veerdonck</p> <p>* Berlicum, 09-11-1778 + Berlicum, 14-01-1848 dochter van Theodorus H vd Veerdonck / Johanna L. Verhofstadt</p>	<p>25. Maria Manders</p> <p>* Aarle, 02-07-1758 + Hamont, > 02-1815 dochter van Petrus Manders / Petronilla Janssen</p>	<p>27. Maria Cath. Burgers</p> <p>* Zeelst, 05-05-1755 + Zeelst, 16-04-1795 dochter van Petrus Burgers / Petronella Timmermans</p>	<p>29. Anna Maria Wellens</p> <p>* Son, 04-12-1765 + Woensel, 01-11-1843 dochter van Gerardus Wellens / Elisabeth Verhagen</p>	<p>31. Johanna H. Princen</p> <p>* Woensel, 06-02-1753 + Strijp, 16-07-1813 dochter van Henricus Princen / Joanna van Acht</p>
<p>8. Johannes Keusters</p> <p>* Mill StHubert 26-11-1788 + Rosmalen, 01-02-1852</p> <p>x Teeffelen</p>	<p>9. Maria van den Bogaard</p> <p>* Teeffelen, 07-11-1796 + Rosmalen, 05-04-1843</p> <p>13-08-1813</p>	<p>10. Adrianus vd Cammen</p> <p>* Berlicum, 13-08-1796 + Berlicum, 18-02-1848</p> <p>x Berlicum</p>	<p>11. Theodora M. Smulders</p> <p>* Berlicum, 13-07-1800 + Berlicum, 20-11-1838</p> <p>09-05-1823</p>	<p>12. Peter van Oosterhout</p> <p>* Lierop, 12-12-1789 + Zeelst, 03-04-1858</p> <p>x Zeelst</p>	<p>13. Goverdina van Gennip</p> <p>* Zeelst, 26-02-1791 + Zeelst, 06-01-1856</p> <p>16-10-1814</p>	<p>14. Gerardus v Kemenade</p> <p>* Strijp, 16-03-1795 + Strijp, 23-01-1867</p> <p>x Strijp</p>	<p>15. Johanna van Rooij</p> <p>* Strijp, 06-09-1784 + Strijp, 12-01-1848</p> <p>10-05-1817</p>
<p>4. Cornelis Kusters</p> <p>* Teeffelen, 04-05-1822 + Berlicum, 13-07-1897</p> <p>x Berlicum</p>	<p>5. Anna Maria vd Cammen</p> <p>* Berlicum, 04-01-1827 + Berlicum, 14-02-1882</p> <p>17 november 1855</p>		<p>6. Willem van Oosterhout</p> <p>* Zeelst, 3 oktober 1820 + Strijp, 18-01-1891</p> <p>x Strijp</p>		<p>7. Johanna van Kemenade</p> <p>* Strijp, 15 oktober 1819 + Strijp, 26-11-1866</p> <p>22 februari 1851</p>		
<p>2. Adrianus Kusters</p> <p>* Berlicum, 5 februari 1858 + Rosmalen, 7 april 1931</p> <p>x Rosmalen</p>			<p>3. Arnoldina van Oosterhout</p> <p>* Strijp, 3 april 1859 + Rosmalen, 1 april 1939</p> <p>30 oktober 1891</p>				
<p>Wilhelmina Geertruda (Mina) Kusters</p> <p>* Rosmalen, 2 juni 1898 / x Rosmalen, 28 augustus 1939 / + Rosmalen, 14 juli 1986</p> <p>- CAFÉ HARRY VAN ALPHEN -</p>							

Martien Veekens / WOGH / mei 2004

DE KERKELIJKE PLICHTEN

De kerkelijke plichten voor Mina Kusters en Harry van Alphen¹⁹

De kerkelijke plichten....

Een extra kerkelijk trouwboekje herinnert ons daaraan en het liegt er niet om. Dat kerkelijk trouwboekje is daarom al een waardevol document in ons archief. Het bevat een "Korte Onderrichting en nuttige Wenken voor Gehuwden". Zo is volgens dat boekje het hoofddoel van het huwelijk: "Kinderen voor God voort te brengen en christelijk op te voeden." Het boekje wijst erop, dat "het huwelijk van een Katholiek *enkel* voor den burgerlijken stand gesloten, voor God en voor het geweten *geen geldig huwelijk* is, met wien het ook wordt aangegaan. Om het Sacrament des huwelijks *waardig* te ontvangen, moet men in staat van heiligmakende genade zijn, dus *zuiver van doodzonde*." Inderdaad, ik heb het zo allemaal nog geleerd op school. Interessant is zonder meer de tekst "Over den huwelijksplicht".

"*De huwelijksplicht* is de plicht om tot het huwelijksgebruik over te gaan, wanneer dit door een van de beide echtgenooten ernstig verlangd wordt en er geen gewichtige reden is om te weigeren b.v. ernstige ziekte, gevaar voor besmetting, dronkenschap, gevaar voor ergernis, enz.". Hoofdpijn wordt niet genoemd.

"Als het huwelijksgebruik, tengevolge van aangeboren of ontstane afwijkingen aan de genitaliën (geslachtsorganen) niet op de

¹⁹ *Korte onderrichtingen en nuttige wenken voor gehuwden*. Uitgever: Eduard van Wees - Breda Imprimatur, Bredae, in festo B.M.V. de bono Consilio 1938. † P. Hopmans, Episc. Bred. (Collectie 215: *Familie Kusters*. Archief Heemkundekring Rosmalen)

gewone wijze mogelijk is of belemmerd wordt, zullen de echtelieden aanstonds den raad inwinnen van een ernstig en vertrouwd, bij voorkeur katholiek, geneesheer.

Bij het huwelijksgebruik is alles geoorloofd wat daartoe noodig of dienstig is. Man en vrouw dienen echter te zorgen, dat zij door hun handelingen geen aanstoot geven b.v. aan de kinderen of huisgenooten.

Overigens moeten man en vrouw wel bedenken, dat het weigeren en zelfs met *merkbaren tegenzin toestaan* van het huwelijksgebruik zeer licht oorzaak is van versterking van den vrede en van verflauwing der echtelijke liefde, en de andere partij dikwijls in gevaar brengt te zondigen. De man dient indachtig te zijn, dat hij zijn vrouw steeds heeft te eerbiedigen als christelijke en kuische echtgenoot. Het past aan christelijke echtgenooten, dat zij evenals van spijs en drank, zoo ook van het huwelijk gebruik maken niet enkel uit zinnelijken lust, maar met een *goede meening* en met matigheid.

Ook *gedurende de zwangerschap* is doorgaans het huwelijksgebruik geoorloofd, hoewel vooral in den eersten en in den laatsten tijd van zwangerschap ter wille van de vrucht bijzondere matiging in het gebruik van het huwelijk ten zeerste is aan te raden".

Over geboortenbeperking is men zeer duidelijk: "Bij het huwelijksgebruik is *verboden* elke handeling, gesteld om het verwekken van kinderen onmogelijk te maken; men pleegt aldus geen huwelijksgebruik meer, maar huwelijksmisbruik en maakt zich schuldig aan de wraakroepende zonde van onkuischheid tegen de natuur. Man en vrouw mogen derhalve niet luisteren naar mondelinge of schriftelijke raadgevingen, *om door zondige*

handelingen, hetzij *zonder* behulp van voorbehoedmiddelen (*Onanisme*), hetzij *met* behulp van voorbehoedmiddelen (*Nieuw-Malthusianisme*) het aantal kinderen te beperken. Zij moeten die handelingen als *onzedelijk* verafschuwen, volgens plicht en geweten handelen en groot *vertrouwen* hebben *op God*, die hun de kinderen schenkt en hen ook zal bijstaan, om ze te kunnen opvoeden.

Zoowel het *Onanisme* als het *Nieuw Malthusianisme* is:

- 1 een daad van laffe en brutale zelfzucht;
- 2 een der zwaarste zonden van ontucht;
- 3 een der zwaarste zonden tegen de liefde jegens elkanders onsterfelijke ziel.
- 4 Het vermoordt den zielevrede;
- 5 het verleidt tot heiligschennende biechten en communiën;
- 6 het leidt tot verzwakking en afval van het heilig geloof;
- 7 het neemt den eerbied en de achting voor elkander weg;
- 8 het voert dikwijls tot echtelijke ontrouw;
- 9 het maakt niet zelden zenuwziek
- 10 het ondermijnt de volkskracht.

Nooit en te nimmer kan daarom deze handelwijze, die op hemeltergende manier in Gods bestel ingrijpt en zijn heiligste wetten verkracht, *geoorloofd* of slechts kleine zonde zijn.

Buiten het huwelijksgebruik zijn tusschen man en vrouw geoorloofd liefdebewijzen *zonder ernstig gevaar voor bevrediging*, hetzij van één hetzij van beide echtgenooten.”

Nou, dat was dan een zedenlesje anno 1939. Er is, gelukkig, veel veranderd. Toch heb ik het gevoel, dat paus en sommige kardinalen en bisschoppen deze stellingen nog met hard en ziel verdedigen en preken.

Het boekje noemt ook de plichten van de ouders jegens hun kinderen; m.n. wordt uitgebreid stilgestaan bij het H. Doopsel. “*Zoodra het kind geboren is*, moeten de ouders het in de kerk laten doopen. Verkeert het kind

bij de geboorte in gevaar, dan moeten de ouders zorgen, dat het *thuis* gedoopt wordt.” Uitvoerig wordt verteld hoe dat moet gebeuren. Het water moest met de huid van het hoofdje zelf in aanraking komen, anders is het doopsel ongeldig toegediend. “Soms gebeurt het, dat het hoofdje en aangezicht van het pasgeboren kind in doodsgevaar met een dikke vetlaag bedekt is. Men moet in zulk geval eerst het hoofdje, althans een deel er van, even *afwrijven*, (*niet wasschen*) met een *droog* doekje en eerst daarna dopen. Ook moet men onmiddellijk doopen het kind, dat *dood schijnt* te zijn, maar nog niet in staat van ontbinding verkeert. Men zegge dan onder het doopen: *Indien gij gedoopt kunt worden, dan doop ik U in den naam van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest.*”

En dat alles, maar dan ook alles, precies volgens de regeltjes moest verlopen blijkt wel uit de regelgeving bij een miskraam. Wanneer de vrouw een vloeijing kreeg moest zij direct onderzoeken of zich in dat bloed een blaasje bevond. In dat blaasje zit het vruchtje en ook dat vruchtje moest gedoopt worden. “Daartoe dompelt men het blaasje zoo spoedig mogelijk in een kom met water; men maakt onder het water het blaasje open en zegt onmiddellijk daarna: *Indien gij gedoopt kunt worden, dan doop ik u in den naam van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest.*”

Adviezen en raadgevingen zijn er ook voor de zwangere vrouw en voor wanneer het kind geboren is. De moeder moet het kind zelf voeden. “onder geen voorwendsel mag zij zich aan dien plicht onttrekken. *De moeder-melk is voor het kind de eenige goede voeding.*”

En dan is er natuurlijk ook nog de kerkgang. “Omstreeks drie weken na de bevalling kome de moeder naar de kerk, om God te bedanken en den bijzonderen zegen van de H. Kerk voor zich zelf en haar kind te ontvangen (*kerkgang*). Is zij om gezondheidsredenen verhinderd, dan kome zij zoodra haar gezondheid dit gedooft.

Hoewel de kerkgang niet onder zware zonde verplicht, zal iedere goed katholieke moeder er een eer in stellen, den kerkgang te doen.” Dat laatste betwijfel ik zeer. Moeders vonden de kerkgang juist vernederend, omdat ze “gezuiverd” moesten worden. Tot slot werd er ook op gewezen, dat de ouders de kinderen moesten leren bidden, hun kroost naar een katholieke school moesten sturen en helpen bij het leren van de katechismus. Ook moesten zij de kinderen eerbied bijbrengen voor het gezag van de priesters en de onderwijzers. Normen en waarden! De jeugd moest op zon- en feestdagen naar de kerk

gestuurd worden en tevens aangespoord worden om veelvuldig te communie te gaan. Opvallend is, dat er met geen woord gerept wordt over doodgeboren kinderen, die niet op het R.K. kerkhof begraven mochten worden en als ongedoopt kind ergens werden weggestopt. Vaak wisten de ouders niet eens waar. Gelukkig wordt dit onrecht de laatste tijd binnen de Nederlandse kerkprovincie hersteld en voor zo ver mogelijk goed gemaakt.

Stof genoeg lijkt me om te “buurten” over vroeger en nu.

Henk de Werd

GELEZEN IN BRUSSELSE ARCHIEVEN - 1

Op het rijksarchief aan de Citadel berust een serie microfiches, waarin allerhande meer of minder interessante historische details zijn af te lezen betreffende zeer vele Brabantse steden en dorpen. Het zijn de verfilmde archiefbestanden, alle afkomstig van de Brusselse rekenkamer, destijds het ‘administratieve hart’ van het hertogdom Brabant. Zo bevat deze collectie o.a. audienciersrekeningen [1442-1637], Meierijse schoutsrekeningen van hoog-, laag- en kwartierschouten [1368-1638], remissieboeken [1477-1648] en tenslotte vonnisboeken [1445-1585]. Soms staat het historisch nieuws er in telegramstijl omschreven, soms in uitgebreidere vorm. Een bonte verzameling gebeurtenissen, die uiteraard de hele toenmalige Zuidelijke Nederlanden betreffen, maar ik heb me bij de integrale bewerking ervan beperkt tot alleen maar Brabantse vermeldingen. Hierna (M.V.: eerder in Rosmalla en in dit nummer op pagina 9) in regestvorm die van Rosmalen zoals beschreven in de VONNISBOEKEN.

Een zekere Willem van Langelaar voert een proces tegen Jan de Roever van Emelere betreffende goederen die onder Rosmalen gelegen zijn, waarvan de ene beweert dat het leengoederen zijn en de andere blijft bij zijn standpunt dat het om cijnsgoederen gaat. Bron: inv.nr.526 fiche 3 folio 96 dd.6.2.1448.

Melding van een charter, waarin Marten Monicx aangeeft een verschil van mening te hebben met Brussel over bepaalde tienden en het bijbehorende tiendrecht onder de parochie Rosmalen gelegen. Monicx beschouwt dit als een leen, maar in de rekenkamer denkt men er anders over. Om deze kwestie te kunnen bespreken wordt voorgesteld de feestdag van Sint Marcus aan te houden, maar Monicx zag dit liever uitgesteld tot de feestdag van Sint Catharina. Bron: inv.nr. 528 fiche 5 folio 175 dd. 6.11.1558.

*Henk Beijers
Vught*

VOGELNAMEN OP Z'N ROSMOLLES

NAMEN VAN VOGELS IN STREEKTAAL OF DIALECT²⁰

Als je een rasechte Amsterdammer vraagt wat voor vogels hij kent, dan zal hij steevast antwoorden dat er drijfsijssies, boomsijssies en vliedsijssies zijn. Nu is dat natuurlijk een beetje overdreven maar over het algemeen weten maar weinig mensen de namen van de vogels die ze regelmatig zien en horen. Vroeger waren de mensen meer verbonden met de natuur. Hoe noemden onze ouders en voorouders in "Rosmolle" de verschillende vogels die ze regelmatig te zien kregen, en dan ook het liefst in hun eigen taaltje of dialect?. Hier volgen enkele vogelnamen die me zo maar te binnen schieten.

Aalscholver - Moddergans

Deze grote gansachtige vogel werd vroeger nog niet zo veel in onze streken gezien. Het was een vogel die meer aan de kust en langs de toenmalige Zuiderzee zijn stek had gevonden. Het is tenslotte een viseter. Tegenwoordig zien we deze vogel regelmatig op de Rosmalense- / Empelseplas en rond de Stenenkamerplas. De oudere mensen in Rosmalen noemden deze vogel "moddergaans". (met een langgerekte aa aan het einde)

Geelgors – Schrijverke

In mijn jonge tijd, toen er nog veel houtwallen en zandweggetjes waren (lang geleden), kon je

Geelgors (Emberiza melanocephala)

nog regelmatig in het veld het typische gezang van deze mooie vogel horen. Vooral de mannen krijgen als ze overjarig zijn een prachtige gele kop. Hun streeknaam danken ze echter aan hun eitjes. Deze hebben namelijk een mooie tekening, waardoor de vogel de naam *schrijverke* heeft gekregen.

Groenling (Chloris chloris)

Groenling – Grunselder

Iedereen zal deze robuuste vogel wel kennen met zijn dikke snavel, waarmee hij in het najaar de rozenbottels zo gemakkelijk open kan maken en op kan peuzelen. Hij wordt ook wel *groenvink* genoemd. De streeknaam *grunselder* zal wel afgeleid zijn van zijn groene kleur.

²⁰ (M.V.): Dit artikel werd eerder al gepubliceerd in 'Het Nachtegaaltje' (clubblad van vogelvereniging 'De Nachtegaal' Rosmalen), jaargang 9, nummer 1. De tekeningen van de vogels zijn gekopieerd uit J.E. Sluifers, Prisma Vogelgids (2^e druk, 1962), Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht; in het bezit van Jan Veeke, gewaardeerd amateur-ornitholoog.

Heggenmus – Blauwleggerke of Blauwpieperke

Ook weer een vogel die zijn streeknaam te danken heeft aan de kleur van zijn eitjes. Dit kleine muisachtige vogeltje kan zo lekker ongemerkt door je tuin scharrelen. Het is een van de eerste vogels die in het voorjaar gaan fluiten en dat dan ook prachtig doen. Ze broeden ook graag in de tuin in heggen en klimop en leggen daar dan hun mooie blauwe eitjes.

Houtduif – Koolduif

Deze duif heeft zijn bijnaam te danken aan zijn gewoonte om in de winter als er weinig of geen voedsel te halen is, graag de koppen van de “boeremoesplanten” of andere koolsoorten wil eten. Hierdoor was de koolduif niet zo geliefd bij de mensen die deze groenten op het land hadden staan.

Kauw – Tjan

Veel van de huidige oudere vogelliefhebbers hebben als jongen vermoedelijk wel een jonge kauw gehad, die ze tam hadden gemaakt. Die *Tjan* vloog vrij rond, maar kwam toch altijd weer netjes terug bij zijn baasje als je zijn naam riep. Die van mij was een “baas” in het stelen van blinkende voorwerpen zoals lepeltjes en het *bietsen* van zakdoeken op de “blèk”, dit tot ergernis van ons moeder.

Lachduif – Roosduifke – Perketuut

In de tijd van onze ouders/voorouders hadden vogels soms ook een functie betreffende de gezondheid van de eigenaar. Een bekend voorbeeld hiervan was het *roosduifke*. Als zo’n duifje, hiervoor werd meestal een *lachduifje* of een *Europese tortel* gebruikt (de *Turkse tortel* kwam pas in 1954 in Nederland) in een kooitje aan de muur werd gehangen, dan was het gezin vrij van gordelroos, een lastige kwaal in die tijd. Toen de oud-Indiëgangers terug kwamen van hun diensttijd in het voormalige

Nederlands-Indië hadden ze het wel eens over de kooitjes met duifjes, die de Indonesiërs aan hun huizen hadden hangen. Ze noemden die duifjes *perketuut*.

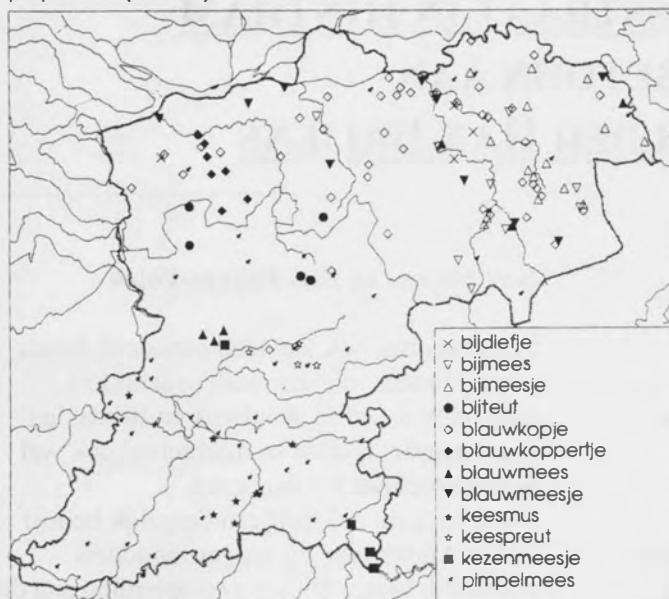
Merel – Malderd

De *merel*, die oorspronkelijk een bosvogel was heeft zich prima aangepast aan de omgeving van mensen. Ze zitten nu dan ook meestal in de nabijheid van huizen en gebouwen. In de jaren dat ik bij Grasso in Den Bosch werkte zaten regelmatig merels gewoon in de fabriekshallen te broeden en hun kroost te verzorgen.

Parelhoen – Poulepetaat

Deze streeknaam is overgewaaid vanuit Vlaanderen en komt van het Franse *poule-pintade*. De *parelhoen* behoort tot de familie van de fazantachtigen en komt oorspronkelijk uit Afrika. Sinds eeuwen wordt het in Europa en Amerika voor de slacht en voor de eieren gefokt. Maar ik kan me ook herinneren dat mijn opoe altijd haar kippen riep als ze die ging voederen met: “poule, poule, poule...”. Of dat roepen van poule ook weer een relatie had met bovenstaande Vlaamse, dat weet ik niet. Het kan ook de Franse invloed zijn in onze taal, zoals zoveel andere “Franse” woorden. (trottoir, toilet, bureau, enz.).

pimpelmees (Brabant)

Pimpelmees – Biemeesterke

Een van de mezensoorten, maar volgens mij de enigste met een dialect- of streeknaam. Dit kleine vogeltje, dat we 's winters regelmatig op onze voedertafel zien is ook 's zomers een graag geziene gast in de broedhokjes die we natuurlijk in onze tuin ophangen. Toen in mijn huis "dubbel" glas gezet moest worden in de ramen, heb ik een nestkastje met 8 jongen ongeveer een uur tegen de schuur in de zon gezet. Toen het werk klaar was werd het kastje weer op zijn oude plaats tegen de achtergevel van het huis gehangen en de ouders begonnen direct weer te voeren. Van de 8 uitgekomen jongen zijn er tenslotte 7 uitgevlogen. Zijn bijnaam heeft hij vermoedelijk gekregen omdat dit vogeltje graag bijen vangt. Hij overmeestert de bij dus ofwel hij is de bij (bie) meester

Torenvalk – Klamp

Een van de weinige vogels die bidden voor het eten. De *torenvalk* heeft namelijk de mogelijkheid om "stil" in de lucht te blijven hangen om dan plotseling op zijn prooi (meestal muizen) te duiken. Hij grijpt de prooi dan met zijn scherpe klauwen vast, zodat die

niet meer kan ontkomen. Hij *klampt* ze als het ware vast, vandaar zijn streeknaam.

Ook de sperwer kreeg de volksnaam "klamp", omdat deze grijpvogel op dezelfde manier zijn prooi uit de lucht vangt. Vraag dat maar eens aan de "duivenmelkers", die weten daar alles van!

Vlaamse Gaai – Morkolf

Deze prachtige vogel, die familie is van de ekster en kraai zien we de laatste jaren steeds meer. Ze zijn weliswaar niet altijd even sympathiek, want ze roven nogal graag een nestje leeg waar eieren of jonge vogeltjes inzitten.

Winterkoning – Klein Jentje of Duimpje

Tot slot van dit rijtje het kleinste vogeltje van allemaal en de naam zegt het al het "*klein Jentje*". Het is onwaarschijnlijk hoeveel geluid dit kleine beestje met zijn parmantig opstaande staartje kan produceren.

Bij mij zit er regelmatig een in de tuin en het is een waar genoegen om naar deze muzikant te luisteren. Klein maar dapper!

Jo Versteijnen

21

²¹ (M.V.): Ter verkrijging van de graad van doctor aan de Katholieke Universiteit Nijmegen verdedigde Jos Swanenberg op 28 november 2000 zijn proefschrift over het benoemen van vogels in Zuid-Nederlandse dialecten, '*Lexicale variatie cognitief-semantisch benaderd*'. In dit proefschrift komen o.a. de benamingen aan de orde die in Brabant, Limburg en Vlaanderen gegeven werden en worden aan de veldleeuwerik, kuifleeuwerik, boomleeuwerik, zanglijster, grote lijster, koperwiek, kramsvogel, merel, boerenzwaluw, huiszwaluw, oeverzwaluw, gierzwaluw, nachtzwaluw, huismus, ringmus heggemus, koolmees, pimpelmees, kuifmees, zwarte mees en staartmees. Het kaartje met het voorkomen van de pimpelmees in (Groot-) Brabant hebben we uit de boekuitgave (pagina 173, verkleind) overgenomen.

HENRI BAYENSSTRAAT IN HINTHAM

EERBETOON AAN

KUNSTSCHILDER HAN BAIJENS

Onlangs ontving ik een telefoontje uit Amsterdam van van mevrouw E.A. (Annelies) Bayens-Bekker (weduwe van schilder en beeldhouwer Hans Bayens) die graag wilde weten of er in Rosmalen (Hintham) een straat was genoemd naar haar schoonvader, kunst schilder Henri Bayens. Omdat na het bouwen van 'de parel van Rosmalen' (vooral door toedoen van kunstkenner Thijs v.d. Griendt) bij de straatnaamgeving ook extra aandacht aan geboren Brabantse kunstenaars werd besteed, was het niet vreemd, dat daarbij eveneens aan de op 4 oktober 1876 in Waalwijk (Wijk B nummer 59) geboren Hendrikus Johannes Adrianus Antonius Baijens werd gedacht. Vermeldingswaard is nog dat zijn vader Wilhelmus Johannes Baijens (gehuwd met Maria Anna Schellekens) bij de geboorteaangifte het beroep van huisschilder laat aantekenen.

Nieuwsgierig geworden door de vraagstelling heb ik mevrouw Bayens-Bekker voorzichtig gevraagd of zij beschikte over nadere gegevens betreffende haar schoonvader (gestorven te Amsterdam op 23 december 1945) voor een publicatie in Rosmalla. Prompt ontving ik van haar "het boekje van mijn schoonouders dat ik vorig jaar maakte n.a.v. een tentoonstelling in Loenen, die synchroon liep aan een tentoonstelling van mijn man, hun zoon, Hans Bayens (vader werd meestal Han genoemd), wat veel misverstanden gaf." Uit het boekje 'Han Bayens en Bets Bayens-Polak' nemen we hier (met toestemming) het verhaal 'Leven en werk' bijna integraal over.

Martien Veekens

Han Bayens en Bets Bayens-Polak

henri Bayens, ook wel Han genoemd, leerde van zijn vader, die een zaak in schildersmaterialen bezat in Waalwijk en Breda, het zogenaamde 'houten en marmeren' ook wel decoratieschilderen genoemd.

Later, toen hij ook zelf een dergelijk bedrijf had in Antwerpen, hij was er inmiddels getrouwd, begon hij hier een opleiding aan de Academie voor Schone Kunsten.

Gedurende die jaren ging zijn voorkeur steeds meer uit naar het artistieke, naar het vrije tekenen en schilderen en omstreeks 1920 vertrok hij dan ook naar Nederland om zich daar te vestigen in Haarlem. Hij werd er tekenleraar aan de Industrieschool en leerde er zijn tweede vrouw Elisabeth Polak (Amsterdam 14-9-1891 / Amsterdam 19-11-1965) kennen. Zij was toen leerling van hem.

Zij, vijftien jaar jonger, kwam uit een gezin waarvan de vader al vroeg overleed. Haar moeder bleef met nog kleine kinderen achter en was niet in staat haar dochter naar de academie te sturen. Bets moest op haar zestiende naar kantoor en bezocht tegelijkertijd drie jaar lang de Avondtekenschool. Daarna kreeg zij les van o.a. haar man. Samen ondernamen zij veel schilderreizen naar België, Luxemburg en Frankrijk en huurden daarnaast een ruimte op de moutzolder van een oude bierbrouwerij, waar zij hun atelier maakten.

Daar, in Hastière-Lavaux, werd op 12 november 1924 hun zoon Hans geboren. In 1926

vertrok de familie weer naar Amsterdam, om zich vervolgens in Breukelen te vestigen, waar hun tweede kind Sonja ter wereld kwam.

Het was in deze tijd, dat Han Bayens naam ging maken als schilder. Hij exposeerde in tal van kunstzalen in het hele land, onder meer bij Bennewitz en Kleykamp in Den Haag, Artibus in Arnhem en bij de kunstenaarsvereniging 'De Onafhankelijken' te Amsterdam. Zijn werk bleef niet onopgemerkt. Er waren lovende recensies in de pers van bekende kunstcritici als Just Havelaar, Kaspar. Niehaus en Cornelis Veth. Musea zoals het Gemeentemuseum van Arnhem en van Den Haag kochten zijn schilderijen aan. Tot de bezoekers van zijn tentoonstellingen hoorden de dichters A. Roland Holst en L.K. Rensburg.

Henri Bayensstraat

Han Bayens behoorde tot de Modernen en was in eerste instantie onder invloed van de Haagsche School. Hij maakte vooral gestileerde, symbolisch aandoende landschappen en stillevenen, enigszins vergelijkbaar met Toorop en Thorn Prikker. Zijn stijl werd indertijd gekarakteriseerd als 'zeer modern' en 'constructief en stylerend,

min of meer herinnerend aan Le Fauconnier en aan L. Schelfhout'. Ook wekten zijn schilderijen reminiscenties aan Caspar David Friedrich.

De toenemende waardering voor zijn werk zette zich in de crisisjaren niet door. De familie trok noodgedwongen weer naar Amsterdam. Bets Bayens (die zich toelegde op het schilderen van stillevenen van de bekende karakterpoppen van Harrie van Tussenbroek en portretten) en haar man konden gedurende deze tijd nauwelijks van hun werk bestaan. Bijverdiensten, zoals het maken van illustraties voor bijvoorbeeld medische boeken, het amken van linoleumsneden, het houden van diverse agenturen en het verhuren van kamers, werden de belangrijkste bron van inkomsten. Ondanks dit alles bleven zij zeer actief en betrokken.

Kunstenaars als Henk Henriët, Huub van Lith, Chris Beekman, L.P.J. Braat, de Zwitser Franz Rederer en Harrie Kuyten behoorden tot de vriendenkring en kwamen regelmatig over de vloer. Evenals Dorrie Kahn, Maaïke Braat en Jeanne Bieruma Oosting, waarmee Bets Bayens zich een schilders-groepje had gevormd, genaamd 'De Zeester'.

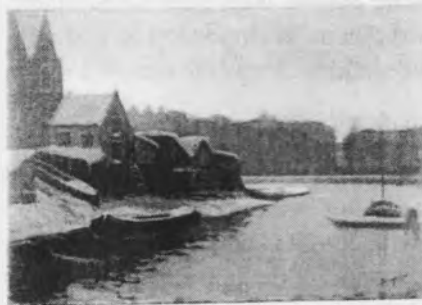
Er was sprake van een levendig, progressief, links klimaat. Men las thuis behalve de 'Kroniek voor

Kunst en Cultuur' ook het communistisch dagblad 'De Tribune' en het verloop van de Spaanse burgeroorlog werd op de voet gevolgd.

Tijdens de tweede wereldoorlog weigerden zij toe te treden tot de Kultuurkamer en boden zij hulp aan tal van mensen, waaronder vele joden die zij bij hen lieten onderduiken.

De familie woonde in die tijd op het Jan Willem Brouwersplein in Amsterdam. Han Bayens, al enige tijd ziek, overleed kort na de oorlog in december 1945. Bets Bayens overleefde haar man bij twintig jaar, en werkte in die tijd nog regelmatig in Zuyid-Frankrijk. Zij overleed in 1965.

E.A. (Annelies) Bayens-Bekker

Houtvaart te Haarlem, olieverf, 80 x 105 cm

Zandverstuivingen te Hulshorst, olieverf (75x125)

DTB's ROSMALEN

De oudste rooms-katholieke doop- en huwelijksinschrijvingen van de parochie van de H.Lambertus te Rosmalen zijn geschreven door de Birgittijn Pastoor Judocus Roosen. Deze beginnen (zoals wij in ons themanummer van afgelopen zomer vermelden²²) op 2 augustus 1719. Zoeken we verder terug in de tijd dan hebben we 'geluk' als we toch nog een katholieke doop en/of huwelijk terugvinden in de retroacta van de Burgerlijke Stand (voor 1 januari 1811) van de meest aan Rosmalen verwante dorpen Nuland en Berlicum of in de naburige stad 's-Hertogenbosch.

*De originele D(oop-)T(rouw-)B(egraaf-)registers bevinden zich in het Rijksarchief in Noord-Brabant, het Gemeentearchief te 's-Hertogenbosch of in het Bisschoppelijk Archief in Den Bosch. Zowel het **Rijksarchief (RANB)** als het **Gemeentearchief (GAsH)** als de **Heemkundekring Rosmalen (HmKr)** beschikken over een groot aantal kopieën daarvan. Het R(echterlijk)A(rchief) van Rosmalen (met o.a. wettelijke trouw en ondertrouw) is enkele jaren geleden naar het Gemeentearchief overgebracht. Indexen zijn in De Citadel (Rijksarchief), tegenover de Arena (Gemeentearchief), via plaatselijk raadpleegbare computerbestanden en of thuis via internet raadpleegbaar. Hieronder wordt de situatie per 1 mei 2004 weergegeven in zoverre deze bij mij bekend is.*

Martien Veekens

ROOMS-KATHOLIEK

Doopboeken:

RANB DTB 1.	Rosmalen	1719-1775	HmKr (GAsH + RANB kaartenbak)
RANB DTB 2.	Rosmalen	1775-1810	HmKr "
GAsH DTB 2	St.Jan	1565-1579	(GAsH DTB 22 onvolledig)
GAsH DTB 3	St.Jan	1593-1601	"
GAsH DTB 4	St.Jan	1602-1606	"
GAsH DTB 5	St.Jan	1606-1609	"
GAsH DTB 6	St.Jan	1612-1616	
GAsH DTB 7	St.Jan	1616-1620	
GAsH DTB 8	St.Jan	1620-1626	
GAsH DTB 9	St.Jan	1626-1630	
GAsH DTB 10	St.Jan	1629-1644	(GAsH t/m 1810 computer)
GAsH DTB 13	St.Jan	1668-1674	"
GAsH DTB 53	St.Jacob	1570-1583	
GAsH DTB 62	St.Jacob	1584-1613	
GAsH DTB 63	St.Jacob	1613-1630	
GAsH DTB 54	St.Jacob	1630-1631, 1641-1656	(GAsH comp.)

²² Rosmalla 13^e jaargang nr.2 pagina 45

GAsH DTB 64	St.Jacob	1656-1664	(index GAsH computer)
GAsH DTB 55	St.Jacob	1665-1674	„
GAsH DTB 56	St.Jacob	1674-1690	„
GAsH DTB 65	St.Jacob	1690-1706	„
GAsH DTB 57	St.Jacob	1706-1715	„
GAsH DTB 58	St.Jacob	1715-1731	„
GAsH DTB 60	St.Jacob	1748-1786	„
			(GAsH t/m 1810 computer)
RANB DTB 620	St.Jacob	1701-1707	(= GAsH IA)
RANB DTB 621	St. Jacob	1711-1738	(= GAsH IB)
RANB DTB 622	St.Jacob	1743-1746	(= GAsH II)
RANB DTB 2.	Berlicum	1638-1646	(index RANB kaartenbak)
RANB DTB 3.	Berlicum	1646-1675	„
RANB DTB 4.	Berlicum	1695, 1696, 1699, 1715	„
RANB DTB 1.	Nuland	1696-1719	(index RANB kaartenbak)
RANB DTB 2.	Nuland	1720-1810	„
RANB DTB 10.	Nuland + Heeseind	1770, 1784-1799	

Trouwboeken:

RANB DTB 17.	Rosmalen	1719-1835	
GAsH DTB 53	St.Jacob	1571-1576	(index GAsH microfiches)
GAsH DTB 54	St.Jacob	1610-1612, 1625-1630, 1641-1667	(index GAsH tot 1629)
GAsH DTB 55	St.Jacob	1668-1674	
GAsH DTB 56	St.Jacob	1674-1690	
GAsH DTB 57	St.Jacob	1690-1715	
GAsH DTB 58	St.Jacob	1715-1731	
GAsH DTB 60	St.Jacob	1748-1787	
RANB DTB 627	St.Jacob	1711-1738	
RANB DTB 628	St.Jacob	1743-1746	
GAsH DTB 43	St.Catharina	1620-1630	(index GAsH tot 1629)
GAsH DTB 43a	St.Catharina	1629-1643, 1668-1677	
RANB DTB 1	Nuland + Heeseind	1696-1747	(index RANB kartenbak)
RANB DTB 10.	Nuland + Heeseind	1748-1857	(index RANB tot 1811)

Begraafboeken:

RANB DTB 1	Nuland + Heeseind	1696-1748	(index RANB kaartenbak)
RANB DTB 10.	Nuland + Heeseind	1748-1859	(index RANB tot 1811)

NEDERDUITS-GEREFORMEERD

Doopboeken:

RANB DTB 3.	Rosmalen + Empel	1649-1670	HmKr (index RANB kaartenbak)
		1675-1737	HmKr „
		1744-1798	HmKr „
		1807-1809	HmKr „

Trouwboeken:

RANB DTB 4.	Rosmalen + Empel	1712-1798	HmKr (index RANB kaartenbak)
		1807-1810	HmKr „

Begraafboeken:

RANB DTB 5.	Rosmalen + Empel	1667	HmKr (index RANB kaartenbak)
RANB DTB 6.	Rosmalen + Empel	1670-1695	HmKr „
RANB DTB 7.	Rosmalen + Empel	1748-1773	HmKr „
RANB DTB 8.	Rosmalen + Empel	1774-1805	HmKr „
		+ Overledenen 1806-1810	„
RANB DTB 16.	Rosmalen	1806-1810	Gequalificeerde „

Lidmatenboeken:

SAAD HG 653.	Berlicum/Rosmalen	1649-1815
--------------	-------------------	-----------

SCHEPENBANK

Trouwboeken:

GAsH RA Rosmalen	Inv.nr. 29	1653-1669
GAsH RA Rosmalen	Inv.nr. 30	1670-1678

RANB DTB 9.	Rosmalen	1678-1715	(index RANB kaartenbak)
RANB DTB 10.	Rosmalen	1753-1773	„
RANB DTB 11.	Rosmalen	1773-1795	„
RANB DTB 12.	Rosmalen	1795-1803	„
RANB DTB 13.	Rosmalen	1803-1810	„
RANB DTB 14.	Rosmalen	1808-1810	Minuutakten „
RANB DTB 15.	Rosmalen	1676, 1797-1810	Bijlagen „

TENSLOTTE

In de DTB-boeken van (Kerk-) Driel (17^e eeuw) zijn nog enkele gegevens over Rosmalenaren te vinden.

Martien Veekens

DTB'S IN ARCHIEF PAROCHIE ST-LAMBERTUS

In het Gemeentearchief te 's-Hertogenbosch zijn na de samenvoeging van 's-Hertogenbosch en Rosmalen ook de archieven van de R.K. Parochie Sint-Lambertus te Rosmalen (welke voorheen berustten bij het Streekarchief Langs Aa en Dommel te Vught) raadpleegbaar.

In de (voorlopige) Inventaris van het Archief van de Parochie St.-Lambertus te Rosmalen bevinden zich diverse boeken, waarin zowel dopen, huwelijken, begraven als bevolkingsregisters zijn opgenomen.

De door het Gemeentearchief toegekende inventarisnummers worden hier vermeld na de voorheen door het Streekarchief gebruikte.

Bevolkingsregisters van de parochie
aangelegd circa 1875 bijgewerkt tot 1920

46 oud = 12 nieuw A-L
47 oud = 13 nieuw L-Z

Registers van Dopen

158 oud = 42 nieuw	1787-1846
256 oud = 43 nieuw	1845-1880
115 oud = 44 nieuw	1898-1918
159 oud = 45 nieuw	1919-1946
161 oud = 46 nieuw	1947-1960
257 oud = 47 nieuw	1960-1967

Registers van Huwelijken

254 oud = 48 nieuw	1836-1892
40 oud = 49 nieuw	1886-1914
31 oud = 50 nieuw	1916-1937
42 oud = 51 nieuw	1937-1943
162 oud = 52 nieuw	1949-1971

Register van Overleden

32 oud = 88 nieuw	1865-1887
33 oud = 89 nieuw	1888-1940
255 oud = 90 nieuw	1870-1940

DTB-GEGEVENS IN PIETER KEUR-BIJBEL

Vanaf 1725 tot 1870 zou zich (volgens de al opgeheven Commissie Historie Coudewater) te Coudewater een Pieter Keur-bijbel hebben bevonden, waarin doopsels, huwelijken en sterfgevallen staan opgetekend, die in die tijd op Coudewater plaatsvonden. In een van de stukken van het aan het Gemeentearchief te

's-Hertogenbosch in bewaring gegeven Archief Coudewater (inventarisnummer 153) wordt als commentaar vermeld: "Helaas is de inkt doorgelopen, zodat het niet meer leesbaar is". Jammer.

Martien Veekens

BEVOLKINGSREGISTERS ROSMALEN

Bij de fusie van 's-Hertogenbosch en Rosmalen zijn de bevolkingsregisters van Rosmalen²³ vanuit Vught overgebracht naar 's-Hertogenbosch. Aldaar (in 'ons eigen' gemeentearchief) zijn de navolgende fiches van de Burgerlijke Stand en de Bevolkingsregisters raadpleegbaar:

BURGERLIJKE STAND

Geboorten / huwelijken / overlijden	1811-1812
Geboorten (in Rijksarchief t/m 1902)	1813-1932
Huwelijken (in Rijksarchief t/m 1922)	1813-1932
Huwelijksbijlagen	1812-1922
Overlijden (in Rijksarchief t/m 1950)	1813-1932

TIENJAARLIJKE TAFELS IN BOEKEN

BOEK 1 GEBOORTEN	1811-1902
BOEK 2 GEBOORTEN	1903-1960
BOEK 3 HUWELIJKEN	1811-1960
BOEK 4 OVERLIJDEN	1811-1902
BOEK 5 OVERLIJDEN	1903-1960

BEVOLKINGSREGISTERS

<i>Jaar</i>	<i>Vermelding</i>	<i>Inv.nr.</i>	<i>Boek-nr.</i>	<i>Fiche-nrs</i>
1810 nov.	Volkstellingsregister akte 1-1423	1332		1 t/m 4
1814	Registre Civique / 206 Gezinshoofden (nieuw)			(1 fiche)
1826	001-064: Heeseind, Kruisstraat	1333	3	5 t/m 7
	068-124: Bruggen, Sprokkelbosch, Maliskamp	1334	4	8 t/m 10
	125-139: Kloosterhoek, Varkenshoek	1335	5	11
	147-173: Hintham	1336	6	12 t/m 13
	180-215: Molenhoek, Heinis	1337	7	14 t/m 15
	216-261: Kerkenhoek	1338	8	16 t/m 18
1830	Volkstellingsregister pagina 1-101	1339		19 t/m 22
1840	Volkstellingsregister pagina 2-123	1340		23 t/m 27
1850-1860	Bladwijzer pagina 53-121	1348		28 t/m 29
	Boek A (1-51)	1341		30 t/m 31
	Boek B (52-110)	1342		32 t/m 33
	Boek C (111-209)	1343		34 t/m 37
	Boek D (210-244)	1344		38 t/m 39
	Boek E (245-305)	1345		40 t/m 41
	Boek F (306-370)	1346		42 t/m 43
	Boek G (371-459)	1347		44 t/m 46

²³ Zie 'Rosmalla' jrg.12, nr.2, pagina 4

<i>Jaar</i>	<i>Vermelding</i>	<i>Inv.nr.</i>	<i>Boek-nr.</i>	<i>Ffiche-nrs</i>
1859-1868	A-G pagina 1-217	1349	1	47 t/m 53
	H-O pagina 232-465	1350	2	54 t/m 61
	P-Z pagina 477-713	1351	3	62 t/m 69
1869-1879	A-G pagina 1-241	1353	4	70 t/m 76
	H-O pagina 244-515	1354	5	77 t/m 85
	P-Z pagina 528-825	1355	6	86 t/m 94
1860-1923	Dienstbodenregister pag. 1-329	1352	7	95 t/m 102
1870-1883	Gesticht Coudewater pag. 1-226	1356	8	103 t/m 107
1883-1901	„ „ pag. 1-282	1361	9	108 t/m 115
1880-1907	A-G en gesticht Van Meeuwen pag.1-311	1357	10	116 t/m 125
	H-O pag. 312-622	1358	11	126 t/m 136
	P-Z pag. 625-937	1359	12	137 t/m 147
	Tussenregister A-Z pag. 941-1244	1360	13	148 t/m 154
1901-1923	Gesticht Coudewater pag. 1-224	1362	14	115 t/m 162
1907-1923	A-F en gesticht Van Meeuwen pag. 1-300	1363	15	163 t/m 172
	G-K en kostschool Sint-Antoine pg.301-600	1364	16	173 t/m 182
	L-S pagina 601-900	1365	17	183 t/m 192
	T-Z pagina 901-1181	1366	18	193 t/m 201
1880-1907	Klapper op Bevolkingsregisters	1367	19	202
1907-1923	„ „ „		„	203
1923-1938	A-D	1368	1	204 t/m 217
	E-H	1369	2	218 t/m 230
	I-O	1370	3	231 t/m 243
	P-T	1371	4	244 t/m 255
	U-Z	1372	5	256 t/m 267
	Dienstbodenregister	1373	6	268 t/m 271
	Gestichtenregister		„	272 t/m 277
Gestichtenregister	1374	7	278 t/m 284	
GAHT Bev. Reg. Rosmalen	Klapper 1859 - 1923	M 944		26 fiches
BOEK 6: KLAPPER BEVOLKINGSREGISTER 1810		BOEK 8: BEVOLKINGSREGISTER 1830 - 1849		
BOEK 7: KLAPPER BEVOLKINGSREGISTER 1826		BOEK 9: BEVOLKINGSREGISTER 1850 - 1859		

Martien Veekens

VOOR U GEHOORD - 34

OP VRIJERSVOETEN

Mi de kermis kwame ons aauwdste twi: , Hein en Martien, vur d'n uurste keer mi d'r mèdjes bè ons thuis aon. We wisse al wel dè ze erges aon de scharrel ware en dè de een uit Balkum en aander uit Geffe kwaam, mar gezien ha'n we ze nog nooit. We wisse al wel dè ze bè dè mèdje van onze Hein 'n grote boerderij hadden, echt gin keuterboerke, mi mar liefst zo'n honderd stuks melkvee. Hij is ok nog voorzitter van het kerkbestuur en zet zich ok nog in vur de voetbalclub. Hij stû dan ok goed aongeschreve in Balkum. Het is er dan ok vur mèn een mi èird aon d'r knies. Die van onze Martien d'r vodder hi 'n aanemersbedrijf met momenteel zo'n 80 werknemers. Meer weet ik er ok nie van. En och, die jongens van mèn zèn ok nog mar van die blage van 'n jaor of 17 en over wor ze straks definitief mi ut de bus komme zulle we nouw ons èige mar nie druk make. We hèn gezellig wè mi mekaar zitte praote, ik moet eerluk zegge dè ze grif goeie praot han, intusse wè gedronke en toen zèn ze naor de kermis gegaon. Het ware bei leuke meiden.

“Mar wel 'n hel verschil in vurkomme” zin ons vrouw toen ze wegwaare. ”Die van onze Hein hà 'n flink postuur mi 'n paor skôn kumkes op de kaast en es ge ze vergelijkt mi die van onze Martien dan hi die mar 'n paor èrtjes op de plank”.

Bij meisjes die weinig of geen buste hebben, zegt men ook wel: haar borsten zijn zo plat als een stokvis of zo plat als een koekepan. Mijn tante die zogezeed ok zo wè platzak waar zin alted dè ze zo plat waar ès 'n jungske, want ik heb nie meer ès twi: gebakken eieren.

Wat betreft de vrijerij zijn er legio spreekwoorden en gezegden die direct of indirect daarmee te maken hebben. Ik heb er een serie verzameld, waarvan er vele voor zichzelf spreken en geen verder tekst en uitleg behoeven. Waar dit wel nodig is zal ik dit nader toelichten.

“Witte gè wè vrije is?” vroeg de Witte van Woutjes mij eens toen ik daar bij Walter op bezoek was. Ik dacht het wel te weten, maar toen ik naar zijn zin te lang wachtte, zei hij: ”Ge weet het nie. Ik zal 't oew mar zegge. Dè's soep eete mi unne vurk. Daor kredde nooit genoeg van.”

- Vrije is zuutjes praote en hard liege.
- Ge meugt wegbléève toe dé ge de schoorsteen ziet roken. *(Niet ver van huis dus)*
- Goei koei zuukte op stal en nie op de mèrt.
- 'n Perd en 'n vrouw moete zuuke onder de rook van de schouw. *(Als vorig gezegde)*
- Koop je buurmans koe en trouw je buurmans dochter.
- Hauw God vur oew oge en oew haand vur oew gulp.
- Ge moet de kat nie bè 't spek zette.
- Op elk potje paast wel unne deksel. *(Voor iedere man is wel een vrouw te vinden en natuurlijk ook omgekeerd)*
- Van 'n brülleft kumt 'n brülleft. *(Op een bruiloft komen altijd zoveel jongelui dat er wel weer zijn die elkaar vinden).*
- De vrouw van de wereld is niet alted de vrouw veur de man.
- Es 't beumke bloeit kan 't vruchte drage. *(Na de eerste menstruatie kan een meisje zwanger worden)*

- Wie de dochter wil trouwe, moet mi de moeder vrije. *(Dit is niet letterlijk bedoeld, maar wil gewoon zeggen dat je je schoonmoeder in ere moet houden)*
- Gao smerreges naor de meid en soves naor 't hooi dan koopte nooit mis. *(Als je de hele dag bij de meid blijft en er 's avond mee in 't hooi kruipt, heb je ze altijd voor jezelf)*
- 'n Jong ooi en 'n auwe bok, gift binne 't jaor 'n lam. *(Als een jonge vrouw met een oudere man trouwt, komen er vlug kinderen)*
- Vruug in de wei, vruug vet. *(Vroeg getrouwd, vlug zwanger)*
- Als de kat d'r èige waast, kumt er vast 'n gaast. *(Als het meisje zich opdoft, is de vrijer op komst.)*
- Ze ziet er uit als 'n cadetje, gebakke in de maoneschijn. *(Zegt men van een knap meisje)*
- Het oog moet ok wè. Mar van alleen mar 'n mooi toffel kunde nie eten.
- Wie 't wijf vat um 't lijf, verliest 't lijf en behoudt 't wijf. *(Mooie vrouwen blijven niet mooi, maar je zit er wel mee.)*
- Todde en mooi mèskes blèève overal aon hange.
- Gelèk bloewd , gelèk goed, gelijke jaore, zèn de beste paren. *(Als men even oud is en dezelfde karakters heeft, is het huwelijk ook goed.)*
- Es 't hooi 't perd volgt, wil 't gevrete zèn. *(Als het meisje de jongen naloopt wil ze met hem vrijen.)*
- Liefde is nie blend, mar ze verrèkt 't dè ze kèkt.
- Motregen en jong meiden bemieten oew 't hardst.
- Een vrouwenhaar trekt meer ès honderd ossen.
- Vur de gribelegraowe thuis zèn. *(Voor het schemerdonker.)*
- Ze mèrt mi d'r dochters of 't snééjbonne zèn. *(Ze biedt ze a.h.w. te koop aan.)*
- De die is mi d'r kont op de loop. *(Trekt de aandacht van de mannen.)*
- Ze hi veul nòlde versleete op d'r neymesjien. *(Ze heeft veel vrijers gehad.)*
- Ze is 'nnen afgelèkte botterham. Een soort snuupke van de week.
- Unne schonne veurgevel siert 't huis. *(Wordt gezegd van 'n vrouw mi schon kumkes op de kaast.)*
- Van vurre plat en van aachter 'n breej sevooi, is nie mooi.
- Ze heget er op ès d'n duvel op Girtjes. *(Ze is smoorverliefd)*
- Die meide van tegesworrig hèn buik noch bil, ge hètter bekant gin vat òn.
- Krimpene winde en utgaonde vrouwe zèn nooit te vertrouwe. *(Winden die krimpen en vrouwen die veel uitgaan moeten in de gaten gehouden worden.)*
- Dè mèdje hi veul koeie op durre kop gezien. *(Heeft veel vrijers gehad.)*
- Ze is nooit de knapste, nog nie al stù ze rondum in de vèrrekes. *(Gin wonder want heur vodder moes alted 'n pet draage, anders viel hij niet op tusse de vèrrekes.)*
- Es die twee: ee'n moet worre, dan mey ik mi Korsmis korre. *(Nooit dus, net zo min ès er ooit met Kerstmis koren gemaaid zal worden.)*
- De liefde is vur de mens gewichtig, de gevolge mistal kosteplichtig.
- Waor de liefde 'n comedie is, wordt 't huwelijk een drama.
- Evengoed als een dode het huis wordt uitgedragen, moet de bruid op zichzelf gaan wonen.
- Er zèn gin besmettelijker ziekten ès liefde en verkoudheid, allebei hee men ze te pakke veur men 't weet.
- Soep zonder selderie en bonne zonder spèk en 'n mèske zonder vrijer, dè's toch al te gek.
- Vrijen is een leugenachtig beroep.

- Es 'n auw schuur brandt, is ze nie mer te blusse. (*Een vrouw op latere leeftijd verliefd, is niet meer te houden.*)
- Die twee heure bè mekaar ès romme en koew. (*Die twee zijn voor elkaar geschapen*)
- Unne vent zonder wijf is ès 'n keuken zonder vuur of anders gezeed:
- Unne vent zonder wijf is ès 'n lamp zonder olie. (*'n Man kan niet buiten een vrouw*)
- Liefdessmart kwelt 't hart, feller nog dan doodsgevaar.
- Ze zit op 't schaop van St. Anna. (*Zegt men van een vrouw die de dertig al gepasseerd is en nog geen vrijer heeft.*)
- Ze zouwen goewd samen op 't koor kunnen zingen. (*Als man en vrouw hevige ruzie hebben.*)

Harry Coppens

GELEZEN IN BRUSSELSE ARCHIEVEN - 2

Een proces tussen Peter Sanders en Hendrik van den Hoevel. Peter beweert dat zijn oom Gerard Sanders tijdens zijn leven een huis heeft bezeten in de Hinthamerstraat over de Geerlingsbrug in 'sBosch, anderhalve morgen land te Rosmalen op de Rompert en tenslotte een hoeve onder Udenhout. Die laatste zou inmiddels verpacht zijn. De nieuwe eigenaar van al die goederen is Peter zelf. Van den Hoevel tekent protest aan, maar de akte meldt niet waarom.

Bron: inv.nr. 555 fiche 2 folio 83 dd.17 juni 1504.

De priorin en het convent van Sint Annenborch onder de parochie Rosmalen hebben verklaard, dat hun voorgangsters altijd in het bezit zijn geweest van drie mud rogge erfpacht, die hen verschillende personen uit Cromvoirt en Esch schuldig zijn af te dragen. Een zekere Mariken van Essche tekent protest aan. Als pachters van dat moment noemt men Willem Jacopssen en Lambrecht Pieterssen onder Esch en Helvoirt en men spreekt over panden op het 'Scoirvoort' onder de parochie van Sint Pieter te Vught.

Bron: inv.nr. 582 fiche 5 folio 229 verso dd. 14 juli 1536.

De abdis en het convent van Marienwater uit Rosmalen voeren kennelijk een proces tegen een zekere Peter van den Eijnde en men wacht op de vervolgpcedure. Het hoe en waarom staat nergens vermeld.

Bron: inv.nr. 584 fiche 2 folio 57 dd.13 juli 1538.

De abdis en het convent van Marienwater continueren dit proces tegen Peter van den Eijnde die de man blijkt te zijn van Aleid van den Nuwenhuis, dochter van wijlen Marie van den Eijnde.

Bron: inv.nr. 585 fiche 10 folio 460 dd. 4 oktober 1539.

Als executeurs van het testament van de Heer Wouter Adriaenssen van Stercseel treden op de Heer en Broeder Adam van Stercseel, pater van het Sint Geertruiklooster te 's-Hertogenbosch en de Heer en Broeder Janne Swiers, pater in het klooster van Sint Anneborch te Rosmalen. Zij voeren een proces tegen Goert van der Straten, Ruth Ruyters en Lenaert Janssoen.

Bron: inv.nr. 600 fiche 3 folio 130 dd. 13 juli 1553.

Henk Beijers
Vught

HEEMKUNDEKRING ROSMALEN

DANKT ZIJN SPONSORS

- Heijmans Nederland BV
Graafsebaan 13, 5248 JR Rosmalen
- Woningstichting De Kleine Meierij
Weidestraat 2, 5241 CB Rosmalen
- Bouwmans Oliehandel BV
Westeind 3, 5245 NL Rosmalen
- Brasserie Restaurant 'De Coelenborgh'
Schoolstraat 34, 5243 VC Rosmalen
- Van Creij & Van Hoek BV
Huisbergenweg 6, 5249 JR Rosmalen
- Eijkelenburg Dura Bouw BV
Stationsplein 1, 5241 GN Rosmalen
- W. Gloudemans BV
Hintham 117a, 5246 AE Rosmalen
- Sanidrôme Van Grinsven BV
Raadhuisstraat 4c, 5241 BL Rosmalen
- Aann.bedr. P. Hoedemakers en Zn BV
De Grote Elst 40, 5246 JP Rosmalen
- Huijbregts Notarissen
Hoff v. Hollantlaan 5, 5243 SR Rosmalen
- Piels BV
Friezenstraat 7, 5249 JT Rosmalen
- Boek- en Kantoorvakhandel Robben
Molenhoekpassage 23, 5242 CZ Rosm.
- Hoveniersbedrijf Sequoia
Polluxstraat 4, 5243 XJ Rosmalen
- Foto Stijntjes
Molenhoekpassage 4, 5242 CZ Rosmalen
- Timmers Bouwbedrijf BV
Heikampweg 6, 5249 JX Rosmalen
- Gebr. Voets Weg- en Waterbouw
Vinkenveld 4, 5249 JP Rosmalen
- Café 't Zonneke
Hintham 36, 5246 AC Rosmalen
- Rosmalen Bouw
Saffierborch 32, 5241 LN Rosmalen
- René Holweg Transport BV
Eikenburglaan 9 a-c, 5248 BJ Rosmalen
- Grieks Speciaal Restaurant
Rodenborchweg 35, 5241 VN Rosmalen
- Venrooij Installatie Techniek BV
Heikampweg 3, 5249 JX, Rosmalen
- Ginderzande BV
Raadhuisstraat 51, 5241 BK Rosmalen
- A.C.A. Driessen
Handelskade 11, 5211 TH, 's-H.bosch
- Spar Langenhuisen
Hoogstraat 64, 5241 CT Rosmalen
- Dhr J. Verbiesen
Molenstraat 34, 5242 HA Rosmalen
- Dhr Th. Heijmans
Oude Baan 39, 5242 HT Rosmalen
- Dinos BV
Weidestraat 32, 5142 CB Rosmalen
- Apotheek Rosmalen-Berlicum
Oude Baan 9, 5242 HT Rosmalen
- Haarmode Peter van Wanrooy
Striensestraat 15, 5241 AW Rosmalen
- Soos Satisfaction
Fort Alexanderstraat 31, 5241 XE Rosm.
- V.H. Infra BV
Postbus 58, 5240 AB Rosmalen
- A.G.H.J. van Zuijlen
Dorpsstraat 41, 5241 EA Rosmalen
- Donatus Ond.Verz.Mij
Hoff van Hollantlaan 8, 5243 SR Rosm.
- Horeca Belangen Vereniging Rosmalen
Amstellaan 70, 's-Hertogenbosch
- Dierenspecialzaak v.d. Berg
Oude Baan 3, 5242 HT Rosmalen
- Croonen Adviseurs BV
Postbus 435, 5240 AK Rosmalen
- Linnenbank Elektrotechniek BV
Biestkampweg 15, 5249 JV Rosmalen
- Electro World Verhallen
Verl.v.Meeuwenstr. 2, 5241 TG Rosmalen
- Boundless Business Consultancy
Veemarktkade 8, 5222 AE 's-Hertogenb